

واکاوی پیامدهای روابط دوستانه دانشجویان دختر و پسر به روش تحلیل کیفی و

داده بنیاد (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آیت اله بروجردی (ره))

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۳/۰۶ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۱/۸/۰۵
کرم اله جوانمرد^{۱*}، ناهید زینی حسنونند^۲، حدیث سیف^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: افراد به دلایل متفاوتی به برقراری رابطه با جنس مخالف روی می‌آورند. هدف این تحقیق واکاوی پیامدهای روابط دوستانه دانشجویان دختر و پسر به روش پژوهش کیفی و داده بنیاد (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آیت اله بروجردی (ره)) انجام شد.

روش: از میان دانشجویان دارای ارتباط دوستانه با جنس مخالف تعداد ۳۰ نفر به روش نمونه‌گیری زنجیره‌ای یا گلوله برفی انتخاب و با روش مصاحبه نیمه ساختاریافته مطالعه شدند. مصاحبه‌ها ضبط، دستنویس و تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که شرایط سنی، تسهیل ارتباطات و ملاقات، سخت شدن شرایط ازدواج به عنوان بستر حاکم و کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی و سنتی و دیدگاه‌های ارزشی نو ظهور، شرایط مداخله‌گر بودند. این افراد با قرار گرفتن در هاله عاطفی و شناختی، با جنس مخالف ارتباط داشته‌اند. مشکلاتی از قبیل خصومت و خشونت، شک و بدگمانی، آسیب در نظام خانواده، هنجار شکنی، رکود علمی و استعداد، فریب رابطه، آسیب عاطفی-روانی، آسیب جسمی، آسیب جنسی، مشاوره رفتن، تجربه اندوزی، پشیمانی و سرخوردگی، حس نوستالژیک و باز اندیشی از مهم‌ترین پیامدهای رابطه با جنس مخالف بود.

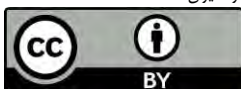
نتیجه‌گیری: با شناخت و کسب بینش نسبت به روابط دوستانه بین دو جنس به ویژه نسبت به عوامل مداخله‌گر و زمینه‌ساز در شکل‌گیری پدیده اصلی می‌توان، مقدماتی برای طراحی برنامه‌های آموزشی، پیشگیرانه و درمانی در عدم گرایش به روابط آسیب‌زای دو جنس برنامه‌ریزی کرد.
کلمات کلیدی: تحلیل کیفی، دانشجوی، رابطه دوستانه دختر و پسر، روش داده بنیاد.

۱. استادیار و عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آیت اله العظمی بروجردی (ره)، بروجرد، ایران

* نویسنده مسئول: Email: Javanmard.K@gmail.com

۲. استادیار و عضو هیئت علمی دانشکده علوم انسانی، دانشگاه حضرت آیت اله العظمی بروجردی (ره)، بروجرد، ایران

۳. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آیت اله بروجردی (ره)، بروجرد، ایران

Analysis of the consequences of friendly relations between male and female students by qualitative and data analysis methods (Case study of Ayatollah Boroujerdi University students)

Karamollah Javanmard^{1*}, Nahid Zeini Hassanvand², Hadith Saif³

Original Artical

Abstract

Introduction: People turn to the opposite sex for a variety of reasons. The aim of this study was to investigate the consequences of friendly relations between male and female students using qualitative research and data foundation (case study of students of Ayatollah Boroujerdi University).

Method: The present study has been conducted in a qualitative and grand theoretical manner. Data and the statistical population of this study were all male and female undergraduate and graduate students in the year 98-99 of Ayatollah Boroujerdi University in the age group of 18-29 who have experienced a friendship with the opposite sex. Thirty students were selected by chain sampling or snowball sampling and studied by semi-structured interview method

Results: The findings showed that age conditions, facilitation of communication and meeting, hardening of marriage conditions as a ruling bed, and diminishing religious and traditional values and emerging value views were the intervening conditions. These people have been in a relationship with the opposite sex by being in an emotional and cognitive aura. Consequences such as hostility and violence, suspicion and suspicion, damage to the family system, norm-breaking, academic stagnation and talent, relationship deception, emotional-psychological damage, physical damage, sexual damage, counseling, experimentation, regret and frustration, sense Nostalgia and rethinking have been the most important problems in relationships with the opposite sex.

Conclusion: Gaining insight into the cycle of formation of friendly relations between male and female students, especially into the interfering and underlying factors in the formation of the core theme can contribute to developing and implementing educational, preventive, and constructive treatment programs to address these factors that facilitate friendly relations between male and female students.

---

1. assistant professor, faculty member of the Department of Social Sciences, Ayatollah Boroujerdi University, Borujerd, Iran.

*Corresponding author: Email: Javanmard.K@gmail.com

2. Assistant professor, faculty member of the Department of Humanities, Ayatollah Boroujerdi University, Borujerd, Iran. Email: N.Hasanvand@abru.ac.ir

3. Graduated with a master's degree in sociology, Ayatollah Boroujerdi University, Borujerd, Iran. Email: Zeininahid377@gmail.com

Keywords: Qualitative analysis, Students, Girl-Boy friendship, Grounded Theory

مقدمه

دوستی رابطه محبت آمیز متقابل بین افراد است. در برخی فرهنگ‌ها، مفهوم دوستی به تعداد کمی از روابط بسیار عمیق محدود می‌شود. اگرچه انواع زیادی از دوستی وجود دارد که برخی از آنها ممکن است از جایی به جای دیگر متفاوت باشد، ویژگی‌های خاصی در بسیاری از این پیوندها وجود دارد. چنین ویژگی‌هایی عبارتند از انتخاب متقابل یکدیگر، لذت بردن از زمانی که با هم می‌گذرانند، و قادر به درگیر شدن در نقش مثبت و حمایتی برای یکدیگر (آکسفورد، ۲۰۱۱).

ایجاد و حفظ دوستی‌ها اغلب نیازمند زمان و تلاش است (بوئی و همکاران، ۲۰۱۸). دوستی در بزرگسالی، همراهی، محبت و همچنین حمایت عاطفی را فراهم می‌کند و به سلامت روانی و بهبود سلامت جسمی کمک می‌کند (شولتز، ۲۰۰۶: ۴۲۶).

اکثریت بزرگسالان به طور متوسط دو دوست صمیمی دارند (ویلز، ۲۰۱۱). مطالعات متعدد بزرگسالان نشان می‌دهد که دوستی‌ها و سایر روابط حمایتی باعث افزایش عزت نفس می‌شود (برنت، ۲۰۰۲: ۴).

دوستی در رشته‌های مختلف دانشگاهی مانند ارتباطات، جامعه‌شناسی، روانشناسی اجتماعی، انسان‌شناسی و فلسفه مورد مطالعه قرار گرفته است. نظریه‌های آکادمیک مختلفی از جمله: نظریه تبادل اجتماعی، نظریه برابری، دیالکتیک رابطه و سبک‌های دلبستگی در مورد دوستی ارائه شده است. به طور کلی، تعاملات دوستانه دختر با دختر در کودکان بر ارتباطات بین فردی و حمایت متقابل متمرکز است؛ در مقابل، تعامل پسر با پسر بیشتر بر موقعیت اجتماعی متمرکز است. در نتیجه، پسرها ممکن است فعالانه از بیان نیازهای عاطفی خودداری کنند (هریس، ۲۰۰۲: ۵).

در کل دوستی "با نزدیکی، شباهت، وابستگی سیاسی، حسن عمومی یا اخلاقی، و دلبستگی عاطفی یا احساسی" تعریف شده است. به استثنای دسته‌نهایی اغلب به روش‌هایی مشخص شده است که عمدتاً یا صرفاً در دسترس مردان است و اغلب فقط برای کسانی که معیارهای مانند طبقه، مذهب یا نژاد را دارند قابل اطلاق است (لوکری و ویشنوواجالا، ۲۰۲۲: ۶).

در مطالعه‌ای که دوچارم^۷ (۲۰۱۹) به آن اشاره می‌کند، دوستی با تعداد تماس‌های تلفنی و پیام‌های متنی قابل سنجش است، و ساختار شبکه اجتماعی پیش‌بینی‌کننده سلامت و تندرستی است.

1. Boothby
2. Schulz
3. Willis
4. Berndt
5. Harris
6. Lochrie & Vishnuvajjala
7. Ducharme

توانایی ایجاد دوستی‌های پایدار و مبتنی بر اعتماد این امکان را برای انسان‌ها ایجاد می‌کند که گروه‌های بزرگ و منسجمی را تشکیل دهند. ادبیات اخیر در مورد تکامل اجتماعی و در مورد پویایی شبکه‌های جوامع انسانی نشان می‌دهد که گروه‌های انسانی بزرگ ساختار لایه‌ای دارند که توسط روابط اجتماعی با حمایت عاطفی ایجاد می‌شود. همچنین تفاوت‌های جنسیتی در سبک اجتماعی بزرگسالان وجود دارد که ممکن است شامل مبادلات متفاوتی بین کمیت و کیفیت دوستی‌ها باشد. اگرچه عده‌ایی بیان داشته‌اند در حالی که زنان تمایل دارند بر روابط صمیمانه با چند زن دیگر تمرکز کنند، مردان ائتلاف‌های بزرگ‌تر و سلسله‌مراتبی بیشتری می‌سازند، وجود چنین تفاوت‌های جنسیتی مورد مناقشه است و داده‌های مربوط به بزرگسالان در این مورد کمیاب است (بارت^۱ و همکاران، ۲۰۱۵).

جنی گراس^۲ (۲۰۲۱)، با نقل قول از رابین دانبار، انسان‌شناس، این جمله مشهور را اظهار داشته است که تعداد دوستی‌های صمیمی که یک گونه قادر به حفظ آن است به اندازه قشر نئوکورتکس آن بستگی دارد، دانبار در دهه ۱۹۹۰ به این نتیجه رسید که انسان‌ها قادر به داشتن حدود ۱۵۰ دوست نزدیک هستند، تعدادی که هنوز به عنوان "عدد دانبار" شناخته می‌شود. نیک مایر^۳ و همکاران (۲۰۰۸)، با تجزیه و تحلیل ادبیات مربوط به دیدگاه‌های نظری و تاریخی به تأثیر دوستی بر رفاه زنان و اهمیت دوستی‌ها در زندگی زنان پرداختند. بررسی ادبیات نشان داد زنانی که با زنان دیگر دوستی دارند می‌توانند به طور مثبت تحت تأثیر این روابط قرار گیرند. در نگاهی کلی نگر، به نظر می‌رسد که روابط دوستی اغلب منجر به افزایش رفاه ذهنی، فیزیولوژیکی و جامعه‌شناختی می‌شود، در حالی که فقدان دوستی با تنهایی، افسردگی و بیماری‌های روان‌تنی مرتبط است.

دوستی نیرویی فراگیر در ارتقای بقاء و موفقیت باروری، به ویژه برای زنان بوده است. به عنوان مثال، تحقیقات در پستانداران غیرانسان نشان می‌دهد که پیوندهای اجتماعی جنس ماده دارای مزایای زیادی از جمله محافظت در برابر پرخاشگری جنس نر (توکویاما و فورویچی^۴، ۲۰۱۶)، کنترل بیشتر بر منابع (اسکات و لوکارد^۵، ۲۰۰۷) می‌شود. در انسان‌ها، دوستی‌های زنانه مزایای مهمی برای بقا و موفقیت باروری در بر دارد. به عنوان مثال، روابط اجتماعی مشارکتی زنان باعث افزایش بازده تولید مثل فرزندان و رفاه کلی می‌شود (آیبلر و شایک^۶، ۲۰۱۳).

مردان تمایل دارند که دوستی با زنان را معنادارتر، صمیمی‌تر و دلپذیرتر بدانند. دوستی‌های مرد با مرد به طور کلی بیشتر شبیه اتحاد است، در حالی که دوستی‌های زن با مرد بیشتر مبتنی بر دلبستگی است، در

1. Barrett

2. Jenny Gross

3. Knickmeyer

4. Tokuyama & Furuichi

5. Scott & Lockard

6. Isler & van Schaik

نتیجه، این بدان معناست که پایان دوستی‌های مرد با مرد نسبت به دوستی‌های زن با زن از نظر عاطفی کمتر ناراحت کننده است (کمبل^۱، ۲۰۱۳؛ بارت^۲ و همکاران، ۲۰۱۵).

دختران بیشتر احساس اضطراب، حسادت و قربانی شدن دارند و ثبات کمتری را در رابطه با دوستی خود گزارش می‌دهند. از سوی دیگر، پسران سطوح بالاتری از قربانی شدن فیزیکی را گزارش می‌کنند. با این وجود، دختران و پسران متمایل به گزارش سطوح رضایت نسبی از روابط دوستانه خود هستند (زلازو^۳، ۲۰۱۳).

برخی از عوامل گرایش زنان به دوستی با مردان از شخصیت و علایق آنان ریشه می‌گیرد. به عنوان مثال، زنانی که وقت خود را در فعالیت‌های معمول مردانه می‌گذرانند خود را مردانه‌تر ارزیابی می‌کنند (بوث^۴ و هس^۴، ۱۹۷۴؛ کالمین^۵، ۲۰۰۲، ریدر^۶، ۲۰۰۳؛ لتون و وبر^۷، ۲۰۰۶)؛ زنانی که دارای ویژگی گشودگی بالایی در تجربه کردن بودند احتمال داشتن دوستانی از جنس مخالف در آن‌ها بیشتر بود (آلمن^۸، ۲۰۲۰؛ آلمن و راث، ۲۰۲۰؛ لاکاسوو^۹ و همکاران، ۲۰۱۶). افراد دارای توافق پذیری و برون‌گرایی با پیوندهای دوستی سنتی‌تر مرتبط هستند (لاکاسوو و همکاران، ۲۰۱۶).

تحقیقات دیگر نشان می‌دهد که یک مؤلفه رشدی مهم در ترجیح دادن دوستی مردان بر زنان در برخی از زنان وجود دارد. به عنوان مثال، کسانی که در اوایل نوجوانی کمتر مورد علاقه هم‌جنس‌های خود قرار می‌گیرند، دوستی‌های بیشتری با جنس مخالف دارند (بوکوفسکی^{۱۰} و همکاران، ۱۹۹۹). در مطالعه نوجوانانی که دارای روابط دوستانه بین دو جنس بودند اغلب پذیرش اجتماعی کمتری را از سوی همسالان هم‌جنس خود گزارش می‌دادند در حالی که پذیرش همسالان به طور مشابه بر شکل‌گیری دوستی بین دو جنس مخالف در هر دو گروه نوجوانان پسر و دختر تأثیر می‌گذارد، بلوغ زودرس در دختران (نه پسران) با طرد شدن بیشتر از همسالان همراه است (کارت^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۸) و لذا این گروه از دختران نسبت بیشتری از روابط دوستانه بین دو جنس مخالف را نسبت به دخترانی که بعداً به بلوغ می‌رسند را تجربه می‌کنند، یافته‌ها همچنین حاکی از آن بود که دوستی با جنس مخالف ممکن است برخی از دختران را در مسیر رشد مشکل‌ساز قرار دهد (کاوانا^{۱۲}، ۲۰۰۴؛ پولین و پدرسن^{۱۳}، ۲۰۰۷). علاوه بر این، محبوبیت دخترانی

1. Campbell
2. Barrett
3. Zelazo
4. Booth & Hess
5. Kalmijn
6. Reeder
7. Lenton & Webber
8. Altmann
9. Laakasuo
10. Bukowski
11. Carter
12. Cavanagh
13. Poulin & Pedersen

که زودتر به بلوغ می‌رسند، با خطر بیشتر پخش شایعات در میان همسالان نشان همراه است (رینولدز و یووانن^۱، ۲۰۱۱).

بردشو و همکاران^۲ (۲۰۲۲) با انجام چند مطالعه نشان دادند، زنانی که دوستان مرد (در مقابل زن) را ترجیح می‌دهند، موفقیت بیشتری در رابطه جنسی را گزارش کردند، به دوستان زن اعتماد کمتری داشتند و نسبت به زنان دیگر خصومت بیشتری داشتند. ترجیح دادن دوستان مرد در زنان با پرخاشگری ادراک شده از سوی زنان دیگر و عدم اعتماد به آنها پیش‌بینی می‌شد، و زنان دیگر نسبت به زنانی که دوستان مرد را ترجیح می‌دادند بی‌اعتماد بودند و ویژگی‌های منفی را از آنها استنباط می‌کردند.

دخترانی که دوستان همجنس ندارند، داشتن دوستان از جنس مخالف آن‌ها را با خطر بهزیستی (بوکوفسکی و همکاران، ۱۹۹۹) مواجه می‌سازد. در مجموع، دوستی‌های بین دو جنس ممکن است پیامدهای اجتماعی منفی برای دختران داشته باشد، ولی دختران ممکن است برای محافظت از خود در برابر پرخاشگری درون جنسی به سمت دوستی با جنس مخالف گرایش پیدا کنند (کالنبرگ و همکاران^۳، ۲۰۰۸).

تحقیقات نشان می‌دهد که دوستی با جنس مخالف با آنچه «چالش مخاطب» نامیده می‌شود، سروکار پیدا می‌کند، به طوری که دیگران قصد آزار جنسی را در دوستی ادراک می‌کنند (او مرا^۴، ۱۹۸۹). چالش مخاطب به طور مرتب در رسانه‌های مشهور نشان داده می‌شود، به طوری که بیش از نیمی از روایت‌های مربوط به دوستی‌های بین دو جنس در افراد مشهور حاوی حدس و گمان‌هایی در مورد احتمال شکل‌گیری رابطه عاشقانه است (مک دونل و مهتا^۵، ۲۰۱۶). ترس از تعبیر نادرست دوستی‌های بین دو جنس با ماهیت جنسی، یکی از قوی‌ترین موانع در شکل‌گیری دوستی‌های بین دو جنس است (السر و پیلو^۶، ۲۰۰۶)، و اجتناب از آن را به ویژه در میان کسانی که زمان زیادی از وقت خود را صرف دوستی با افرادی از جنس مخالف می‌کنند دشوار می‌سازد (شونور و مک ایوان^۷، ۲۰۱۴).

نکته مهم این است که بزرگی چالش مخاطب به جنسیت مخاطب بستگی دارد. یعنی در مقایسه با مردان، زنان بیشتر نشان می‌دهند که مردان و زنان نمی‌توانند فقط با هم دوست باشند (فلم لی^۸ و همکاران، ۲۰۱۲) و اغلب گزارش می‌دهند که زنان در روابط دوستانه بین دو جنس به

1. Reynolds & Juvonen

2. Bradshaw, et al

3. Kahlenberg

4. O'Meara

5. McDonnell & Mehta

6. Elsesser, Kim., Peplau

7. Schoonover, KATIE. & McEwan

8. Felmlee.

طور مخفیانه به دوست پسر خود علاقه مند می‌شوند (هارت و همکاران، ۲۰۱۶). سوء ظن در این مورد ممکن است بیجا نباشد، زیرا اگرچه زنان گزارش می‌دهند که دوستی خود را خواهر و برادری می‌بیندولی جذابیت جنسی خود را بیش از فایده‌ای که در دوستی با جنس مخالف برایشان داشته باشد، هزینه می‌دانند (بلسکی-ریچک و باس، ۲۰۰۱). در مطالعه بلسکی-ریچک و باس (۲۰۰۱)، تفاوت‌های فردی دو جنس از نظر جهت‌گیری اجتماعی-جنسی مورد مقایسه قرار گرفت. در مقایسه با زنان، مردان جذابیت جنسی و میل به رابطه جنسی را به عنوان دلیل مهمی برای شروع رابطه دوستانه با جنس مخالف ارزیابی کردند، و عدم رابطه جنسی را مهمترین دلیل برای انحلال رابطه دوستانه با جنس مخالف ارزیابی کردند. زنان حفاظت فیزیکی را دلیل مهمی برای شروع ارتباط با جنس مخالف و فقدان آن را مهمترین دلیل فروپاشی آن رابطه ارزیابی کردند. در مطالعه بلسکی-ریچک و همکاران (۲۰۱۶)، نشان داده شد که تصورات ذهنی و تجربیات روزمره زنان و مردان در دوستی با جنس مخالف متفاوت است. تقریباً نیمی از دختران دانشجو دگرجنس‌گرا^۲ بودند. آنان گزارش دادند که به طور متوسط به یک دوست پسر افلاطونی (روابط بسیار نزدیک بین زن و مرد است که در آن از روابط عاطفی شدید و نزدیکی جنسی خبری نیست) علاقه‌مند شده‌اند. طبق مقاله‌ای در نیویورکر، «دختران پسر نما^۳»، اشاره به دخترانی دارد که با زنان دیگر کنار نمی‌آیند و آنها را «بیش از حد حساس و حسود» می‌دانند (مرکادو^۴، ۲۰۱۸). «دختر پسر نما» گونه‌ای از دختران است که با جنسیت مذکر آنقدر راحت کنار می‌آیند که در نهایت دوست پسرهای صمیمی زیادی دارند؛ به طور طبیعی جذب علایق پسرها می‌شوند و به همین دلیل، تعداد زیادی دوست پسر را جمع می‌کنند. آنها ممکن است در محاصره برادران و یا دوستان برادرشان بزرگ شده باشند و با هر سبک زندگی که داشته باشند، علایق و خصلت‌هایشان ارتباط با دوستان پسر را آسان‌تر می‌کند تا با دوستان همجنس‌شان. آنها پسرها را راحت‌تر درک می‌کنند. اما چیزی که هیچ‌کس در مورد آن صحبت نمی‌کند، مشکلاتی است که این خانم‌ها باید طی کنند (دان^۵، ۲۰۱۴). گزارش‌های برگرفته تحقیقات گذشته ویژگی‌های مختلف شخصیتی (آلتمن، ۲۰۲۰؛ آلتمن وراث، ۲۰۲۰؛ لاکاسوو^۶ و همکاران، ۲۰۱۷) و ویژگی‌های جنسیتی را در آنها نشان داده است (آلتمن و وراث، ۲۰۲۰؛ لنتون و وبر، ۲۰۰۶؛ ریدر، ۲۰۰۳).

در یک مداخله آزمایشی، بودا و همکاران^۷ (۲۰۲۰)، دانشجویان دانشگاه را به طور تصادفی در یک رویداد مقدماتی دو ماه قبل از اولین روز حضور در دانشگاه به گروه‌های کوچک تقسیم کردند.

1. *Bleske-Rechek, A. L., & Buss*
2. *heterosexual*
3. *Guy's Girls*
4. *Mercado*
5. *Don*
6. *Laakasuo et al*
7. *Boda, Elmer, Vörös & Stadtfeld*

این گروه‌ها برای افزایش فرصت‌های تماس با جنس مخالف طراحی شده بود. دو ماه پس از مداخله، میزان دوستی، دوستان مشترک و دوستی‌های مختلط در جفت دانشجویانی که به یک گروه در زمانی طولانی مدت دو ماهه اختصاص داده شده بودند نسبت به جفت‌هایی از گروه‌های جنسی مختلف که در زمانی کوتاه مدت با یکدیگر بودند، بیشتر شده بود. مطالعه همچنین نشان داد که مداخلات شبکه‌ای ساده می‌تواند اثر کوتاه‌مدت مشخص و اثرات بلندمدت غیرمستقیم بر تکامل و ساختار جمعیت‌های دانشجویی داشته باشد.

با بررسی مطالعات انجام شده در خارج از کشور به موارد مهمی در مورد علل روابط دوستی بین دو جنس اشاره شد. با توجه به منابع موجود در مطالعات داخلی تعاملات دوستی دختران و پسران شاید پیامد بخشی از فرایند نوگرایی در جامعه در حال گذار وگاهی نیز ممکن است گسست از سنت‌های ریشه دار ملی و دینی ما تلقی گردد (اسدیان و همکاران: ۱۳۹۴). در جامعه ایران دوستی یا رابطه عاطفی بین دختران و پسران، شکل‌گیری زود هنگام و پیش از موعد روابطی است که خارج از چهارچوب‌های دینی و ارزش‌های مورد احترام خانواده و جامعه شکل می‌گیرد. منظور از شکل‌گیری پیش از موعد روابط یعنی زمانی که هنوز شرایط و پیش شرط‌های لازم برای شکل‌گیری روابط سازنده و موثر به وجود نیامده و به همین دلیل هم افراد را در معرض موقعیت‌های آسیب‌زا قرار می‌دهد. بلوغ شناختی-عقلانی، عاطفی، اجتماعی برای قرار گرفتن در ارتباط با جنس مخالف بسیار مهم است (صادقی و موتابی، ۱۳۹۷). در یک جامعه دینی روابط و تعامل انسان‌ها با یکدیگر برگرفته از ارزش‌ها و آموزه‌های دینی است. در جامعه ایران بنا بر نوع مذهب و فرهنگ خاص آن، تنها راه قابل قبول ارتباط دو جنس جهت پاسخ‌گویی به نیازهای عاطفی و جنسی خود، ازدواج است (زارع شاه‌آبادی، سلیمانی، ۱۳۹۱). در دیدگاه اسلام که ناظر به دیدگاه اعتدالی است، نه آزادی مطلق و رها پذیرفته شده است و نه محدودیت و منع هرگونه رابطه؛ بلکه ارتباط بین دو جنس مخالف در یک چهارچوب مشخص تعریف شده است. ارتباط مجاز، ارتباطی است که روابط در آن، حداقل و به دور از هرگونه انگیزه شهوی و عاطفی باشد و نگاه دو جنس به هم، نگاه انسانی باشد و نه جنسیتی. (جهان‌شیرا و سجادی، ۱۳۹۹).

پژوهش‌های انجام شده داخل کشور در مورد عوامل پیدایش و گسترش روابط دوستانه بین دو جنس به موارد متفاوتی من جمله: در دختران میل به ازدواج، تامین نیازهای عاطفی، جنسی، مالی و سرگرمی و در پسران تامین نیازهای جنسی و عاطفی و به تاخیر انداختن ازدواج (ذکایی و شرعی نژاد، ۱۳۹۵)، ویژگی‌های شخصیتی، عوامل تربیتی و عوامل اجتماعی (خرمایی و زارعی منوجان، ۱۳۹۶)، ادامه تحصیل به خصوص در سطح دانشگاهی و مشکلات اقتصادی، بالا رفتن سن ازدواج، توسعه وسایل ارتباط جمعی، حاکمیت روحیه فردگرایی، بحران هویت، اختلال در هویت جنسی، ناکارآمدی خانواده‌ها در ارضای نیازها و عواطف زوجین (جهان‌شیرا و سجادی، ۱۳۹۹) اشاره شده است. در بررسی منابع موجود و هم‌چنین پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج از کشور تا به امروز هیچ نظریه و پژوهش جامعی که بتواند پیامدهای روابط دوستی دختران و پسران را به طور

کامل تبیین کند، وجود ندارد، بنابراین نتایج نشان می‌دهد که باید پژوهش‌های بیشتری برای روشن سازی این مفهوم انجام شود. در ایران بر اساس نتایج چند سال متوالی پژوهش‌های سیمای زندگی دانشجویان (صفری نیا و همکاران، ۱۴۰۰) مشخص شد که درصد قابل توجهی از دانشجویان دانشگاه‌ها، و همچنین دانشجویان دختر و پسر در دانشگاه آیت اله بروجردی (ره) روابط دوستانه با جنس مخالف را تجربه کرده‌اند. بالا بودن آمار روابط دوستانه بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آیت اله بروجردی و از طرفی کم بودن پژوهش‌هایی که به روش کیفی و مبتنی بر نظریه داده بنیاد به بررسی روابط دوستانه پسر و دختر پرداخته‌اند، ضرورت و اهمیت پژوهش حاضر را دو چندان ساخته است. لذا تحقیق حاضر با هدف مطالعه پیامدهای روابط دوستانه دانشجویان دختر و پسر (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آیت اله بروجردی (ره) در شهر بروجرد به روش کیفی و داده بنیاد صورت گرفته است.

بر اساس مدل سبب‌شناسی، روابط دوستانه دختر و پسر رفتاری است که فرایندی را طی می‌کند که در اثر عوامل بیولوژیک و جنسیتی، عوامل شخصیتی، عوامل محیطی و نوع روابط اجتماعی، فرایندهای روانشناختی در آن شکل می‌گیرد که به همراه انتخاب متقابل بین فردی سبب بروز رفتار دوستانه بین دو جنس می‌گردد که در این پژوهش با دانشجویان فرایندهای روانشناختی شکل‌گیری رابطه دوستانه بین دو جنس و پیامدهای آن مورد مطالعه قرار گرفته است.

روش

روش پژوهش حاضر کیفی است که بر اساس طرح‌گردند تئوری (داده بنیاد) انجام شده است. مشارکت‌کنندگان پژوهش دانشجویان دانشگاه آیت اله العظمی بروجردی بوده‌اند. ملاک‌های ورود (دانشجو، سابقه رابطه دوستانه با جنس مخالف، شکست عاطفی در رابطه با جنس مخالف، عدم مشارکت همزمان در پژوهش، برنامه آموزشی و یا درمانی دیگر و تمایل به مشارکت در پژوهش) و ملاک‌های خروج (عدم پاسخ جامع به سوالات مصاحبه و عدم همکاری) بوده است. نمونه‌گیری پژوهش بر اساس روش گلوله برفی یا زنجیره‌ای بوده است و با دانشجویان انتخاب شده دارای سابقه روابط دوستانه با جنس مخالف مصاحبه شده است.

ابزار پژوهش

برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده گردیده است. جهت تنظیم سؤالات مصاحبه و برای اطمینان از روایی محتوایی آنها ابتدا با جمع‌بندی نظرات اساتید راهنما و مشاور و همچنین کارشناسان آگاه به موضوع رابطه دوستانه با جنس مخالف تهیه چهارچوب کلی مصاحبه نیمه - ساختاریافته اقدام شد. اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از معیارهای

اعتمادپذیری/قابلیت اعتماد^۱؛ شامل معیارهای باورپذیری^۲، تأییدپذیری^۳، اطمینان پذیری^۴ و انتقال پذیری^۵ احراز شد.

مدت زمان هر مصاحبه با توجه به شرایط هر فرد، بین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه بود. تمام مصاحبه‌ها با رضایت شرکت کنندگان ضبط و سپس برای انجام تحلیل روی کاغذ پیاده شدند. پس از پیاده سازی و کدگذاری مصاحبه‌ها، مصاحبه‌های بعدی صورت گرفت.

روش اجرا

جمع آوری اطلاعات طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شده است و جملات خام و داده‌های اولیه به کدهای مفهومی و مقولات و طبقات تبدیل می‌شدند، در نهایت با کدگذاری محوری در مدل پارادایم نظریه داده بنیاد مطرح گردید. این نظریه شیوه تحلیلی در علوم اجتماعی است که پیشاپیش نظریه مطرح نمی‌کند بلکه پس از گردآوری داده‌ها و تحلیل آنها به نظریه می‌رسد (کاستلز، ۱۳۹۷). هنگام استخراج کدهای اولیه، آنهایی که با معنا و مفهوم در ارتباط بودند، کنار هم قرار گرفتند تا طبقه مفهومی که از سطح انتزاع بالاتری برخوردار بود، شکل دهند. پس از شکل‌گیری مفاهیم اولیه، طبقات بدست آمده مقایسه و بر اساس ویژگی‌های مشترک، دسته بندی شدند. در ارزیابی کلی تر، مفاهیم بر حسب ویژگی‌های مشترک طبقه بندی شدند. با ادامه مصاحبه‌ها تلاش بر این بود تا ابعاد و ویژگی‌های هر مفهوم مشخص شود. برای تعیین عوامل زمینه‌ای از رویکرد پارادایم استفاده شده است و پژوهشگر در تحلیل داده‌های خود به چه چیزی؟ کجا؟ چرا؟ چگونه؟ و چه مدتی؟ از کی؟ و به برخی از واژه‌های دلالت کننده مانند «از آنجایی که»، «در مدت»، «به دلیل این که»، «وقتی که»، «چون» و... توجیه داشت. بخش نهایی، یکپارچه سازی طبقات بود. به طور کلی تحلیل تماتیک عبارت از تحلیل مبتنی بر استقرار تحلیلی است که طی آن محقق از طریق طبقه بندی داده‌ها و الگویابی درون داده‌ها و بروندادهای به یک سنخ شناسی تحلیلی دست می‌یابد؛ یعنی عمل کدگذاری و تحلیل داده‌ها با این هدف که داده‌ها چه می‌گویند. این نوع تحلیل به دنبال الگویابی در داده هاست. زمانی که الگویابی از داده‌ها به دست آمد، باید حمایت موضوعی از آن صورت بگیرد (محمدپور، ۱۳۸۹).

محورهای تعیین شده در پژوهش حاضر عبارتند از: ۱) شرایط علی؛ باعث شکل‌گیری پدیده محوری می‌شوند و آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ۲) راهبردها؛ رفتارها و تعاملات هدف‌داری

1. *Trustworthiness*
2. *Credibility*
3. *Validation*
4. *Dependability*
5. *Transformability*
6. *Casual Conditions*
7. *Actions & Interactions*

هستند که تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر و بستر حاکم حاصل می‌شوند. (۳)زمینه‌ها: شرایط زمینه-ای خاصی که بر اتخاذ راهبردها تأثیر می‌گذارند. (۴)شرایط مداخله‌گر: مجموعه‌ای از متغیرهای میانجی مؤثر بر راهبردها که مداخله سایر عوامل را تسهیل یا محدود می‌کنند. (۵)پیامدها: نتایجی هستند که در اثر اتخاذ راهبردها به وجود می‌آیند. در تحقیقات کیفی نمونه‌گیری به صورت هدفمند صورت می‌گیرد. پژوهشگری که از نظریه زمینه‌ای استفاده می‌کند با استفاده از یک نظریه متجانس پژوهش خود را آغاز می‌کند، و پس از آنکه مدل اولیه را ایجاد کرد یک گروه نا متجانس را انتخاب و مطالعه می‌کند. منطبق مطالعه این گروه نا متجانس با تایید و یا عدم تایید شرایط زمینه‌ای مشخص می‌شود، که مدل در کدام شرایط ادامه یابد و یا اینکه رد شود. نمونه‌گیری فرایندی است که در آن تعداد شرکت کنندگان و تعداد مصاحبه با هر فرد گنجانده می‌شود و قاعده کلی این است به هنگام نظریه سازی دادها تا زمانی که مقوله‌ها اشباع می‌شوند ادامه می‌یابد.

یافته‌ها

داده‌های جمعیت شناختی پژوهش نشان داد که، در متغیرجنسیت ۱۶ نفر زن (۵۳٪) و ۱۴ نفر مرد (۴۷٪) و در بخش مقطع تحصیلی ۲۵ نفر دانشجوی کارشناسی (۸۳٪) و ۵ نفر دانشجوی کارشناسی ارشد (۱۷٪) بوده‌اند.

داده‌ها و یافته‌های تحلیلی

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش گرانددتئوری یا نظریه مبنایی استفاده شده است، در این روش طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی، که مصاحبه‌های گردآوری شده در مرحله کدگذاری باز از داده‌های اولیه به صورت مفاهیم تقلیل داده می‌شود. در کدگذاری محوری مفاهیم باهم ترکیب شده و مفاهیمی در سطح بالاتر انتزاع که مقولات بوده‌اند تبدیل و استخراج گردیده است. بعد از این مقوله‌ای تحت عنوان مقوله هسته در مرحله کدگذاری گزینشی یا انتخابی به آمده است.

به طور کلی، در مرحله کدگذاری باز در مجموع ۱۹۰ مفهوم شناسایی شدند که در ۲۷ مقوله مربوط به سه بعد اصلی: بعد شرایطی، بعد راهبردها و بعد پیامدها قرار داده شدند.

الف. بعد شرایط عمده شامل ۳۵ مفهوم در قالب ۱۱ مقوله که عبارت بودند از: نیاز عاطفی-روانی، گروه دوستان، فضای دانشگاه، فضای مجازی، محیط بیرون، شرایط سنی، طولانی شدن رابطه، تسهیل ارتباط و ملاقات، کم‌رنگ شدن ارزش‌های سنتی.

---

1. Context

2. Intervening Conditions

3. Consequences

ب. بعد راهبردها شامل ۲۶ مفهوم در ۴ مقوله که عبارت بودند از: هاله ی عاطفی، ابراز علاقه افراطی به فرد، انگیزه ازدواج، تهدید و ترس فرد در رابطه.

ج. بعد پیامدها شامل ۱۳۷ مفهوم در ۱۳ مقوله که عبارت بودند از: خصومت و خشونت، شک و بد گمانی، آسیب نظام خانواده، هنجار شکنی، رکود علمی و استعداد، فریب رابطه، آسیب عاطفی-روانی، آسیب جسمی، آسیب جنسی، مشاوره رفتن، تجربه اندوزی، پشیمانی و سرخوردگی، حس نوستالژیک، باز اندیشی

جدول ۱. مفاهیم اولیه و مقوله ها

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
	نیاز عاطفی- روانی	تنهایی، نیاز به آرامش، دوست داشتن، علاقه، نیاز به ازدواج، لذت گزایی، نیاز به محبت، نیاز به همد
	گروه دوستان	آشنایی به واسطه دوستان، تاثیر پذیری از دوستان
مقوله‌های بعد	فضای دانشگاه	آشنایی در دانشگاه
شرایطی:	فضای مجازی	آشنایی در تلگرام، آشنایی در فضای مجازی، آشنایی در اینستا
علّی، زمینه ایی،	محیط بیرون	آشنای در خیابان، آشنایی در اتوبوس، آشنایی در پارک
مداخله گر	شرایط سنی	شروع رابطه در سنین ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹ سالگی
	طولانی شدن رابطه	طول کشیدن رابطه، صرف وقت زیاد در رابطه، دغدغه فکری
	تسهیل ارتباط و ملاقات	دیدار در مکان‌های عمومی و تفریحی، فضای مجازی، تلفن، اینستا
	کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی	پایبندی کم به ارزش‌های دینی، پایبندی متوسط به ارزش‌های دینی
	کم‌رنگ شدن ارزش‌های سنتی	پایبندی کم به ارزش‌های سنتی، پایبند نبودن به ارزش‌های سنتی
	دیدگاه‌های ارزشی نوظهور	خوب دانستن روابط، تغییر سبک ازدواج، رابطه دوستی به قصد ازدواج، مشخص شدن هدف از رابطه، رعایت اصول اخلاقی در رابطه، وجود داشتن روابط دوستی
راهبردها	هاله ی عاطفی	احساس آرامش، حس‌های خوب، احساس شادی، احساساتی شدن، هیجان داشتن، صمیمیت، تماس جسمی، هزینه مالی، دوست داشتن، وابستگی، همراهی و معاشرت بدون ازدواج، مکمل بودن، وابستگی، دغدغه ذهنی، حواس پرتی، ناراحتی فرد، بی توجهی به خانواده، درک نشدن فرد، شیفتگی، استرس، تهمت زدن، پیگیر نشدن
	علاقه فرد	علاقه، دوست داشتن
	انگیزه و وعده ازدواج	انگیزه ازدواج
	تهدید فرد در رابطه	تهدید شدن

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
	خصوصیت و خشونت	مقصر دانستن فرد، شک داشتن، تهمت زدن، ترس از فاش شدن رابطه، بی توجهی به خواسته‌ها، تقاضای تماس جنسی، تعدد دوستی در جنس مخالف، تعصبی شدن، سوءتفاهم، عذاب وجدان، به تعویق انداختن قرار ازدواج، دعوا، کتک خوردن، عصبانیت، نداشتن شرایط ازدواج، بدبینی، بی توجهی به جنس مخالف، داشتن رابطه دیگر در جنس مخالف، برخورد خشونت آمیز
	شک و بدگمانی	ظاهرسازی، دروغ گویی، تعدد دوستی در جنس مخالف، داشتن رابطه دیگر در جنس مخالف
	آسیب نظام خانواده	بدبینی، ترک دانشگاه، ازدواج اجباری، ناراحت شدن از فرد، خانه نشینی، دید منفی خانواده نسبت به رابطه، ایجاد محدودیت، کتک زدن، تهدید به قتل، درک نکردن فرد، دعوا، تمایل به تجرد، رد کردن خواستگاری فرد دیگر، رد کردن خواستگار، بی اعتمادی، بدبینی، نداشتن شرایط ازدواج، منزوی شدن، شک داشتن، نصیحت کردن، فاصله در روابط با خانواده، عصبی شدن، بی حوصلگی، ناراحتی درون خانواده، بی توجهی به خانواده
پیامد ها	هنجار شکنی	ترس از فاش شدن رابطه، برخورد مراجع قانونی، عدم رعایت قوانین دانشگاه، دعوی خیابانی، دید منفی افراد نسبت به رابطه
	رکود علمی و استعداد	ضعیف شدن درس، حذف ترم، غیبت، درس افتاده، عدم تمرکز، توجه به جنس مخالف، مشروط شدن
	فریب رابطه	بهانه آوردن، لذت گرایی، سوءاستفاده، ظاهرسازی، داشتن رابطه دیگر با جنس مخالف، عدم ارضای نیازهای جنس مخالف، کنار کشیدن جنس مخالف، تقاضای رابطه جنسی، نپذیرفتن خانواده، همراهی و معاشرت بدون ازدواج، نداشتن شرایط ازدواج، مغرور بودن، داشتن سابقه کفبری، دروغ گویی، بدبینی، احساس عمل نکردن، کنار آمدن با واقعیت، تعدد دوستی در جنس مخالف، بی توجهی به فرد، شک داشتن، به تعویق انداختن قرار ازدواج، تلاش برای نگه داشتن جنس مخالف
	آسیب عاطفی-روانی	خرد شدن، دغدغه فکری، گریه کردن، درون گرایی، بی اعتمادی، منزوی شدن، خانه نشینی، احساس حماقت، عصبی شدن، ناراحت شدن از برخورد با او، غمگین بودن، قضاوت شدن، ناراحتی عاطفی، دغدغه ذهنی، تهمت خوردن، عصبانیت، تهدید، ناامیدی، بی خوابی، پشیمانی از صرف احساسات، بی احساس شدن، شکست خوردن، احساس پایان یافتن زندگی، ناراحتی روحی

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
	آسیب جسمی	ناراحتی قلبی، ناراحتی معده، ضعیف شدن چشم، سیگار کشیدن، افت فشار، کتک خوردن، خودکشی
	آسیب جنسی	تجاوز جنسی
	مشاوره رفتن	مشاوره رفتن
	تجربه اندوزی	تجربه اندوزی
	پشیمانی و سرخوردگی	سرخوردگی، پشیمانی، توجه نکردن به حرف افراد، احساس حماقت، بی اعتمادی، شکست خوردن، دغدغه فکری
	حس نوستالژیک	احساس لذت، حس‌های خوب، احساس آرامش، ناراحتی فرد، احساس خوشبختی، دوست داشتن، دلتنگی
	باز اندیشی	روابط اجتماعی داشتن، بی اعتمادی، دل بسته نشدن، صبور شدن، نزدیکی به خدا، آسیب پذیری دختر در رابطه، ساده نبودن، عمل گرایی، اشتباه دانستن رابطه، رابطه پوچ، قضاوت نکردن، مغرور بودن، دفاع از حق خود، رابطه ی خوب، تصمیم عاقلانه، انگیزه شهوت در مرد، احساسی عمل نکردن، شناخت نسبت به جنس مخالف، توجه به حرف افراد، اعتماد به نفس داشتن، نداشتن شرایط ازدواج، آسان نبودن زندگی، احساسی بودن زن، اشتباه بودن رابطه در دوست داشتن یک طرفه، شناخت نسبت به خود

مقوله‌های عمده در قالب مدل پارادایمی گراندتد تئوری شامل شرایط علی، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها در ارتباط باهم قرار گرفته‌اند. پس از تحلیل مصاحبه‌ها نتیجه کلی در قالب پارادایم گراندتد تئوری مطرح شده است. به طوری که پدیده رابطه دوستی دختر و پسر به عنوان پدیده محوری انتخاب و سایر بخش‌ها حول این محور قرار گرفته است.

مدل نظری مبتنی برگرند تئوری

مدل پارادایمی

تصویر ۱. مدل نظری پیامدهای روابط دوستانه بین دانشجویان دختر و پسر

شرایط علی

شرایط علی شرایطی هستند که مقوله اصلی را تحت تاثیر قرار می‌دهند و به وقوع یا گسترش پدیده مورد نظر می‌انجامد. همانگونه که در مدل پارادایمی مشاهده می‌شود شرایط علی مربوط به پدیده ورود به روابط دوستانه دختر و پسر عبارتند از:

(الف) نیاز عاطفی؛ مقوله نیاز عاطفی از ترکیب مفاهیم تنهایی، نیاز به آرامش، دوست داشتن، علاقه، انگیزه ازدواج، لذت‌گرایی و ... بدست آمده است.

(ب) گروه دوستان؛ مقوله گروه دوستان در این پژوهش از ترکیب مفاهیم تاثیر پذیری از دوستان و آشنایی به واسطه دوستان بدست آمده است. زمانی که یک الگوی رفتاری در میان دوستان فرد رایج می‌افتد فرد برای اینکه خود را از جمع دوستانش دور نبیند و به نوعی برای حس کنجکاو که در فرد به وجود می‌آید که آن رفتار را تجربه کند و خود را هم‌رنگ گروه دوستانش سازد به نوعی خود را به سطح آنها رساند و احساس کهنتری نکند.

پ) فضای دانشگاه؛ محیط دانشگاه از لحاظ علمی و اختلاط دختر و پسر محیطی بازتر است و متفاوت از محیط مدرسه که در آن تفکیک جنسیتی وجود دارد. در فضای دانشگاه با توجه به شرایط موجود در آن برخوردها و معاشرت‌ها دختر و پسر صورت می‌گیرد. اگر کسی نتواند تمایل به جنس مخالف را کنترل کند و این شانس و احتمال بیشتر است که رابطه دوستی برقرار کنند.

ت) فضای مجازی؛ امروزه گسترش ارتباطات مجازی باعث ایجاد تغییرات در تعاملات قشر جوان شده است. با پیشرفت تکنولوژی و گسترش شبکه‌های ارتباطی مانند اینستاگرام و تلگرام، واتساپ، و ... وقت بیشتری در شبکه‌های مجازی سپری می‌شود و شکل‌گیری روابط دوستانه و عاشقانه در این فضا نیز رشد فزاینده‌ای داشته است که افراد در فضای مجازی این فرصت را می‌یابند که برای سرگرمی، دوستی اجتماعی یا عشق و مکمل خود برای ازدواج با جنس مخالف ارتباط برقرار کنند یا ممکن است برخی افراد به صورت اتفاقی با شخصی آشنا شده و به مرور زمان به او علاقمند شده فرد را شخص دلخواه خود بدانند.

ث) محیط بیرون؛ بعضی از روابط دوستی بدون هیچ‌آشنایی در یک برخورد در محیط‌های مانند خیابان، پارک یا اتوبوس شکل می‌گیرند به شکلی اتفاقی یا با هدفی از قبل طراحی شد از طرف یکی از افراد برای فریب جنس مخالفش وارد رابطه شده و به بهانه دوستی معمولی یا شناخت برای ازدواج رابطه شکل می‌گیرد.

شرایط زمینه‌ای

بستر یا زمینه مجموعه مشخصه‌های ویژه‌ی است که به پدیده مورد نظر دلالت می‌کند. بستر نشانگر مجموعه شرایط خاصی است که در آن اهریادهای کنش و واکنش صورت می‌پذیرد یعنی محل حوادث و وقایع متعلق به پدیده روابط دوستی دختر و پسر، که شامل متغیرهای زمینه‌ای همچون شرایط سنی و تسهیل ارتباطات و ملاقات و سخت شدن شرایط ازدواج برای جوانان است.

الف) شرایط سنی؛ افراد پاسخ‌گو از سن ۱۸ تا ۲۹ سالگی را شروع رابطه دوستی با جنس مخالفان را ذکر کردند. نوجوانان و جوانان در این سنین به علت شکوفایی غرایز و افزایش حالات هیجانی گرایش شدیدی به جنس مخالف پیدا می‌کنند. و علل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جامعه باعث شده سن ازدواج بالا رود و جوانان کمتر تشکیل خانواده بدهند به روابط دوستی گرایش پیدا می‌کنند تا نیازهای عاطفی احساسی و جنسی خود را تأمین کنند.

ب) تسهیل ارتباطات و ملاقات؛ یکی از تغییرات مهمی که در الگوی زندگی مردم ایران بخصوص در کلان‌شهرها صورت گرفته است سهولت روابط دختران و پسران در سال‌های اخیر است از جمله مظاهر این سهولت، کثرت و توسعه اماکنی است که اساساً برای بهره‌مندی نسل جوان ایجاد شده‌اند. دانشگاه‌ها، سینماها، فرهنگسراها، پارک‌ها، کافی‌شاپ‌ها و کافی‌نت‌ها اماکنی هستند که در آنها ارتباط حضوری دختران و پسران به شدت تسهیل شده است. در سال‌های گذشته توسعه وسایل ارتباط جمعی به خصوص تلفن همراه و اینترنت، حجم و کیفیت روابط انسانی را تحت تأثیر خود قرار داده است. اکثر استفاده‌کنندگان از اینترنت و کاربران تلفن همراه در

ایران جوانان هستند و توسعه امکانات در فضاهای مجازی کارکردهای بالایی در افزایش گفتگو و دوست‌یابی از جنس مخالف را به همراه داشته است.

شرایط مداخله گر:

شرایطی هستند که راهبردهای اتخاذ شده توسط فرد را سهولت می‌بخشند یا محدود می‌کنند که این شرایط عبارتند از: کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی و سنتی، دیدگاه‌های ارزشی نوظهور و طولانی شدن مدت رابط و وعده‌های کاذب..

الف) کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی و سنتی، جوان به دلیل توانمندی‌های ذهنی خود، دین صرفاً تقلیدی را بر نمی‌تابد. او باورهای دینی را که از دوران کودکی به صورت تقلیدی به او القا شده کنار می‌زند و می‌خواهد دینی را بپذیرد که با سطح تفکر او متناسب است. اما بسیاری از اوقات آنچه به عنوان دین به او عرضه می‌شود برایش قانع‌کننده نیست. از سوی دیگر، جوان می‌خواهد همه آموزه‌های دینی را با عقل خود بسنجد. او فکر می‌کند اگر آموزه‌های دینی در قالب فکری او بگنجد صحیح است و گرنه درست نیست و باید کنار گذاشته شود (عباسی، ۱۳۸۶). امروزه مشاهده می‌کنیم که آداب سنن یا کم‌رنگ و فراموش شده یا به گونه‌ای دستخوش تغییر و دگرگونی قرار گرفته است.

ب) دیدگاه‌های ارزشی نوظهور: جامعه ایران در سالهای گذشته همگام با دگرگونی‌ها ساختی و فنی و پیوند گسترده با جامعه جهانی و همچنین آشنایی با سامانه ارزش‌های نوین در گستره جهانی، با دگرگونی‌های مهمی روبرو بوده است، ارزش‌ها و نگرش‌ها درباره نهاد خانواده، ازدواج و شیوه‌های همسرگزینی، از زمینه‌های بوده است که دچار دگرگونی گسترده‌ای شده است؛ تا جای که می‌توان گفت ارزش‌های فرهنگی ایرانیان در حال ساخت و نوزایی است. روابط آزادانه‌ای دختر و پسر پیش از ازدواج در جامعه ما پدیده‌ای است نو که در هیچ دوره‌ای در کشور ما بدین گستردگی چه در سطح رفتاری چه در سطح نگرشی دیده نشده است. چرا که این روابط در فرهنگ، هنجارها، آداب و رسوم و ارزش‌های جامعه ایرانی جایگاهی نداشته است (موحد و همکاران، ۱۳۸۵).

پ) طولانی شدن رابط و وعده‌های کاذب: هرچه رابط به بلند مدت می‌کشد علاوه بر اینک زمانی از عمر جوانان بیهود تلف شده و از دست می‌رود، که می‌توانستند صرف پرورش استعدادها و توانایی‌های آنها شود و قابلیت‌های خود را تحقق ببخشند با درگیر شدن بیشتر در رابط علاوه بر دغدغه فکری مانع فعالیت‌ها و انجام درست کارهای آنها می‌شود و به رابط بیشتر وابسته شده و آنها را در بالاتر کیفی قرار داده است.

راهبردها

استراتژی‌هایی هستند که فرد به واسطه ظهور و بروز پدیده اصلی آنها را اتخاذ می‌کند و تحت تأثیربستر حاکم و شرایط مداخله گر هستند. استراتژی‌هایی که دخترها و پسرها در راستای رابط دوستی با جنس مخالف از خود بروز داده‌اند عبارتند از: هاله‌ی عاطفی، علاقه فرد، انگیزه و وعده ازدواج و تهدید فرد در رابط.

الف) هاله‌ی عاطفی: دو جنس مخالف بعد از برقراری رابطه با کنش و واکنش‌های که میان آنها در طول رابطه صورت می‌گیرد و با توجه به پیشبرد رابطه به جلو یک فضای عاطفی- احساسی در این میان ایجاد می‌شود. با توجه به غریزه، نیازهای روانی- عاطفی که دارند و کشش درونی افراد نسبت به جنس مخالف به صورت احساسی عمل کرده و در فضای آن « هاله عاطفی» ایجاد شده محصور می‌گردند. منظور از این مفهوم این است که هاله‌ی است که درون آن آکنده از احساسات و عواطف، آرامش، حس‌های خوب، احساس شادی که افراد در این فضای ایجاد شده هیجان زده شده و صمیمیت بیشتری با هم پیدا می‌کنند، که احساس می‌کنند می‌توانند نیازهای خود را برطرف کنند. نزدیکی و تماس آنها کم کم به تماس جسمی مانند بوسیدن و در آغوش کشیدن و شاید تا حد تماس جنسی پیش رود و فرد را درگیر خود سازند. با عدم شناخت عمیق و واقع بینانه و عدم کنترل احساسات همراه با علاقه کاذب و زودرس و وابستگی که حتی تا حد شیفتگی نسبت به طرف مقابل پیدا می‌کنند، این احتمال خوشبینی در آنها بوجود می‌آید که این روابط نتایجی مانند ازدواج را برایشان در پی خواهد داشت.

ب) ابراز علاقه افراطی به فرد: یکی از راهبردها ابراز علاقه افراطی به فرد است که شامل مفاهیم علاقه و دوست داشتن است که فرد در طول رابطه نسبت به جنس مخالف پیدا و ابراز می‌کند و با اینکه طرف مقابل نسبت به او بی توجهی می‌کند و کارهای و رفتارهای از او می‌بیند که با او همخوانی ندارد ولی باز آنها را نادیده می‌گیرد و به طرف مقابل به نوعی وابستگی پیدا کرده است و شاید شبیه یک عادت شده است که نمی‌تواند بدون فرد باشد، بخاطر نیازهای که در فرد وجود دارد که یکی را دوست داشته باشد یا طرف مقابل نسبت به او اظهار دوست داشتن کند و خلاءهای او را پر کند برای همین نمی‌تواند رابطه را قطع کند و به رابطه ادامه می‌دهد.

پ) انگیزه ازدواج: افراد بیشتر بخاطر عشق و احساسی که بین دو طرف بود است و بخاطر ازدواج بوده که به رابطه ادامه داده اند. اکثر افراد با وجود مسائل و مشکلاتی هم که در رابطه وجود داشته ولی بازهم این امید را داشته‌اند که روزی به هم برسند.

ت) تهدید و ترس فرد در رابطه: تهدید در روابط دوستی می‌تواند به عنوان ابزاری از سوی افراد برای پیش بردن رابطه و دستیابی به خواسته‌های آنها عمل کند. تهدید به فاش کردن رابطه و ایجاد آبروریزی سبب ایجاد اضطراب و تشویش و احساس نگرانی در دختران و پسران می‌شود. استرس و ترس از عواقب وحشتناک آن و تاثیر گذاری آن بر زندگی مشترک فرد در آینده، مخصوصاً آسیب‌های جسمی، عاطفی و روانی که می‌توان بیشتر برای دختران در پی داشته باشد دختران در این بخش آسیب پذیرتر هستند. فرد سعی می‌کند برای برآوردن نیازهای طرف مقابل تلاش کند و رابطه را ادامه داده تا کمتر تهدید و اذیت شود.

پیامدها

روابط دوستی دختر و پسر شاید باعث بالابردن سطح روابط اجتماعی، افزایش اعتماد به نفس و خود باوری، شناخت بیشتر نسبت به جنس مخالف، برآوردن بعضی نیازها مانند احساس آرامش،

رفع تنهایی، لذت‌گرایی و ... در آنها شود، اما در نهایت افراد را معرض آسیب‌های جدی قرار می‌دهد و پیامدهایی مانند: خصومت و خشونت، شک و بدگمانی، آسیب نظام خانواده، هنجار شکنی، رکود علمی و استعداد، فریب رابطه، آسیب عاطفی-روانی، آسیب جسمی، آسیب جنسی، مشاوره رفتن، تجربه اندوزی، پشیمانی و سرخوردگی، حس نوستالژیک و بازاندیشی را در بر دارد.

الف) خصومت و خشونت: در رابطه دوستی دختر و پسر با توجه به ماهیت نوع رابطه و عدم تعهدی که در رابطه است ما بین طرفین ممکن است ناراحتی‌های و سوءتفاهم‌ها با توجه برآورده نشدن انتظارات افراد و بی توجهی‌های در رابطه هست بوجود آید. بحث‌ها ادامه پیدا کند و کار به خصومت و خشونت کشیده شود. طبق گفته‌های برخی از پاسخ‌گویان بیشتر سوءتفاهم، ناراحتی و دعواهای آنها بر سر مسائلی مانند تقاضای تماس جنسی، مقصر دانستن فرد، شک داشتن، تهمت زدن، ترس از فاش شدن رابطه، بی توجهی به خواسته‌ها، تعدد دوستی در جنس مخالف، تعصبی شدن، تقاضای تماس جسمی، به تعویق انداختن قرار ازدواج، بی توجهی به فرد، کتک خوردن، بی توجهی به خواسته‌ها، عصبانیت، نداشتن شرایط ازدواج، داشتن رابطه دیگر در جنس مخالف ... و افکاری مانند احساس گناه و عذاب وجدان جو بدبینی و شک داشتن در فضای رابطه آنها بوجود آمده است.

ب) شک و بدگمانی: در روابط دوستی برای اینکه طرف مقابل را جذب کنند و در نظر خوب جلوه کنند به رفتارهای ساختگی و تصنعی روی آورده و یا مطابق میل دیگری رفتار می‌کنند. برخی رفتارها و کارهایی را باعث از دست دادن فرد می‌شود را مخفی نگه می‌دارند و به دروغ گویی روی می‌آورند؛ ولی این رفتارها و نقش بازی کردن مدت زیادی نمی‌تواند ادامه پیدا کند و فرد کم‌کم خود واقعی‌اش را نشان می‌دهد. ممکن است بخاطر علاقه شدیدی که به جنس مخالف دارد نسبت به او حساس شده و بدگمانی در او ایجاد شود. ظاهرسازی، دروغ‌گویی، تعدد دوستی در جنس مخالف، داشتن رابطه دیگر در جنس مخالف از مواردی پاسخ‌گویان اشاره کردن که باعث بی‌اعتمادی و شک نسبت به جنس مخالف داشته‌اند.

پ) آسیب نظام خانواده: خانواده که اولین و مهمترین نهاد برای تولد و پرورش فرزندان محسوب می‌شود، در امر تربیت و انتقال ارزش‌ها و برقراری رابطه سالم و موثر با نسل بعدی دچار مشکلات متعددی شده است. گسست نسل‌ها به عنوان یک معضل جهانی از سوی برخی کارشناسان داخلی به عنوان مشکل پیش روی جامعه و خانواده ایرانی مطرح می‌شود پاسخگویان اظهار می‌کنند که در صورتی که خانواده از رابطه آنها اطلاع پیدا می‌کردند با عواقبی مانند بدبینی، ترک دانشگاه، ازدواج اجباری، ناراحت شدن از فرد، خانه نشینی، دید منفی خانواده نسبت به رابطه، ایجاد محدودیت، کتک زدن، قتل، درک نکردن فرد، و دعوا روبرو می‌شدند. از موارد دیگری که به دلیل رابطه دوستی با جنس مخالف بر روابط فرد و خانواده اش تاثیر داشته است و پیامدهای آن هستند عبارتند از: منزوی شدن، شک داشتن، نصیحت کردن، فاصله در روابط با خانواده، عصبی شدن، بی‌حوصلگی، ناراحتی درون خانواده، بی‌توجهی به خانواده. همچنین پاسخگویان دختر

می‌گویند به دلیل رابطه با جنس مخالف، خواستگار هایشان را رد می‌کردند و پسرها گفتند از رفتن به خواستگاری فرد دیگر خود داری می‌کردند.

(ت) هنجار شکنی: روابط دوستی دختر و پسر در جامعه ایران با هنجارهای دینی و سنتی همخوانی ندارد و در تضاد است و نوعی ناهنجاری به شمار می‌آید. برخی از پاسخ‌گویان می‌گویند در طول رابطه سعی در پنهان نگه داشتن آن داشتن و مکانهای را قرار ملاقات می‌گذاشتند که دور از چشم خانواده‌ها، اطرافیان و پلیس باشد که ترس از فاش شدن رابطه در آنها بود است، برخی از آنها با برخورد مراجع قانونی مانند پلیس مواجه شده‌اند، در دانشگاه بخاطر، عدم رعایت قوانین دانشگاه به حراست دانشگاه کشیده شده‌اند، در فضای محیط بیرون پسرها بخاطر غیرتی شدند با افرادی که مزاحمت ایجاد کرده‌اند دعوی خیابانی اتفاق افتاده است.

(ث) رکود علمی و استعداد: داشتن تمرکز فکری لازمه تحصیل درس و دانش است اما وقتی که دختر و پسر با هم دوست می‌شوند مدام در فکر همدیگر هستند فقط به دیدارها و زمانی را که برای رابطه می‌گذارند و اتفاقات آن توجه دارند که در نتیجه باعث ضعیف شدن درس آنها می‌شود. افراد پاسخگو می‌گویند شده که روز قبل از امتحان بجای اینکه وقتشان را برای درس بگذارند سعی کردند وقت دیدار با طرف مقابلشان را از دست ندهند. نتوانستن واحدهای درسی را نمره بگیرند و مشروط شده‌اند حذف ترم کردن، نرفتن به کلاس و غیبت آنها، درس افتاده، عدم تمرکز در درس و توجه به جنس مخالف از مواردی هست که آنها ذکر کردند.

(ج) فریب رابطه: روابط دوستی معمولاً با انگیزه خوشگذرانی و سرگرمی، دوستی اجتماعی و ازدواج شکل می‌گیرد و در خلال آن از زودباوری و اعتماد افراد سوءاستفاده می‌شود و در نهایت ترس از دست دادن جنس مخالف و تلاش برای نگه داشتن طرف بی نتیجه می‌ماند. زمانی که افراد رفتار واقعی‌شان را نشان می‌دهند و ظاهرسازی دیگر کار ساز نیست رابطه خاتمه می‌یابد. عدم ارضای نیازهای جنس مخالف، کنار کشیدن جنس مخالف، تقاضای رابطه جنسی و رد آن از طرف فرد، نپذیرفتن فرد از طرف خانواده برای ازدواج، نداشتن شرایط ازدواج، دروغ‌گویی، بدبینی، کنار آمدن با واقعیت، بی توجهی به فرد، شک داشتن، به تعویق انداختن قرار ازدواج و ... از عواملی دیگری هستند که پاسخ‌گویان اذعان داشتند که رابطه آنها به نحوی بواسطه آنها پس از مدتی رو به سردی و افوال گذاشته است. پسرها در روابط دوستی خود به امیال و غریزه جنسی خود بیشتر اهمیت می‌دهند.

از پیامدهای دیگر روابط دوستی دختر و پسر مقولاتی است که با توجه به اظهار نظر برخی از مصاحبه‌شدگان در زیر عنوان شده است: آسیب عاطفی-روانی، آسیب جسمی، آسیب جنسی، مشاوره رفتن

آسیب‌های عاطفی-روانی مانند خرد شدن، دغدغه فکری، گریه کردن، درون‌گرایی، بی‌اعتمادی، منزوی شدن، خانه نشینی، احساس حماقت، عصبی شدن، ناراحت شدن از برخورد با او، غمگین بودن و ... که افراد مصاحبه‌کننده بیان می‌کنند. برخی از پاسخ‌گویان از آسیب‌های جسمی مانند ناراحتی قلبی، ناراحتی معده، ضعیف شدن چشم، سیگار کشیدن، افت فشار، کتک خوردن،

خودکنشی که برای آنها اتفاق افتاده است و درگیر این ناراحتی‌ها هستند می‌گویند. آسیب جنسی هم از پیامدهای منفی روابط دوستی است که برخی از دختران در این روابط دوستی مورد تجاوز جنسی قرار می‌گیرند، در اغلب این روابط شهوت، نیاز و تمایلات جنسی هدف افراد است، برخی از پاسخ‌گویان می‌گویند سعی کردند که خود مشکلاتشان را حل کنند و از بروز آن خودداری کرده‌اند و به درون‌گرایی پناه می‌برند و از مشورت کردن با افراد دیگر خودداری می‌کردند.

چ) پیشیمانی و سرخوردگی: در بررسی پاسخ‌های افراد مورد مطالعه مشخص شد، عده‌ای از آن‌ها بیشتر ضربه خوردند، ناراحت از اینکه وقت و فکر خود را پای این رابطه گذاشتند و نباید به طرف مقابلشان اعتماد می‌کردند و یکسری رفتارها و کارها را نباید انجام می‌دادند، خود را در این رابطه فردی شکست خورده می‌دانستند.

ح) تجربه اندوزی: برخی از پاسخ‌گویان می‌گویند سعی می‌کنند به عنوان تجربه به رابطه ای که داشته‌اند نگاه کنند. رابطه دوستی با جنس مخالف موجب شده است آنها درباره جنس مخالف و زندگی تجربیاتی کسب کنند.

سحر می‌گوید «من از این رابطه با اینکه این همه اذیت شدم انگار یک داستان بود درس گرفتم، اگر برایم این اتفاق نمی‌افتاد شاید جاهای بدتر از این بودم، حرف دل را راحت به هرکسی می‌گفتم و تجربه شد برام، از هر اتفاق بد زندگی سعی می‌کنم یک نکته مثبت بگیرم».

خ) حس نوستالژیک: نوستالژی احساسی است که هنگام فکر کردن به گذشته به فرد دست می‌دهد. بعضی از افراد پاسخگو می‌گویند وقتی به یاد گذشته می‌افتند و خاطراتش زنده می‌شود احساس خوبی پیدا می‌کنند. دورانی لذت بخش برایشان بوده است، احساس خوشبختی و احساس آرامش به آنها دست می‌دهد و ناراحتی‌های که در نبود آنها و یادآوری گذشته در افراد ایجاد می‌شود. حرف از دوستش داشتن او را با همه ناراحتی‌های که داشته‌اند به میان آورده و احساس دل‌تنگی دارند و به خاطرات شیرینی که داشته‌اند اشاره می‌کنند.

د) بازاندیشی: تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد که بیشتر پاسخ‌گویان در مورد تجربه رابطه دوستی با جنس مخالف بازاندیشی می‌کنند و معتقدند که رابطه آنها موجب پیامدهایی برای آنها شده است. بنابراین در رفتار خود با جنس مخالف راهبرد دیگری را به کار می‌برند. آنها علاوه بر دستیابی به شناخت بیشتر نسبت به جنس مخالف نسبت به خود شناخت پیدا کرده و تغییراتی را در خود شکل دهند. مقوله بازاندیشی در اینجا شامل مفاهیم روابط اجتماعی داشتن، بی‌اعتمادی، دلپسته نشدن، صبور شدن، نزدیکی به خدا، آسیب‌پذیری دختر در رابطه، ساده نبودن، عمل‌گرایی، اشتباه دانستن رابطه، پوچی رابطه، قضاوت نکردن، مغرور بودن، تصمیم‌عقلانه، انگیزه شهوت در مرد، احساسی عمل نکردن، شناخت نسبت به جنس مخالف احساسی بودن زن و ... است.

بحث و نتیجه گیری

زندگی انسان‌ها سراسر با ساختارهای ارتباطی پیوند خورده است، امروزه با گسترش فن آوری نوین ارتباطی و تسهیل ارتباط به همراه تحولات در دیگر عرصه‌های اجتماع تمام عرصه‌های عمومی و خصوصی زندگی افراد جامعه تحت تاثیر قرار گرفته است. یکی از پدیده‌های که قبلاً جزء مسائل اجتماعی نبوده است ولی امروزه در برخی فرهنگ‌ها به مسئله ای اجتماعی تبدیل شده است، رابطه دوستی دختر و پسر است. در جامعه ایران رابطه دوستی دختر و پسر با هنجارهای فرهنگی و اجتماعی جامعه و همچنین نگرش‌های مذهبی و سنتی در تضاد است. امروزه این موضوع به ویژه در محیط‌هایی مانند دانشگاه‌ها، سینماها، پارک‌ها، خیابان‌ها، فضای مجازی و ... نمود بیشتری یافته است و لذا ضرورت بحث و بررسی و آسیب شناسی آن را دو چندان کرده است.

در پژوهش حاضر با توجه به در نظر گرفتن پدیده محوری (روابط دوستی بین دانشجویان دختر و پسر) مدل نظری با تکیه بر ابعاد مختلف این پدیده به دست آمد، که قادر به تبیین فرآیند شکل گیری این روابط و پیامدهای آسیب زای آن به خصوص برای جنس دختر است.

نتایج تحلیل‌ها نشان داد که این افراد با توجه به دو مشخصه زمینه ایی مهم مستعد تن دادن به راهبرد ایجاد رابطه دوستانه با جنس مخالف هستند. از یک طرف شرایط سنی دوره جوانی و نیاز به ازدواج و از طرف دیگر، سخت شدن شرایط ازدواج در این دوره سنی. این افراد در ابتداء با هدف تأمین یکی از مهم‌ترین نیازهای روان شناختی یعنی ارضاء نیاز عاطفی و غلبه بر احساس تنهایی، کسب آرامش، نیاز به محبت، میل به ازدواج و تأمین لذت گرایشی، و نیاز به همدم وارد رابطه دوستانه با جنس مخالف می‌شوند. از طرفی الگو گیری و تاثیر پذیری از گروه دوستان که رابطه دوستانه با جنس مخالف را تجربه کرده‌اند نقش مشوق و تسهیل گری در ارتباط دوستانه با جنس مخالف ایفاء می‌کند. علاوه بر دو مورد قبل امکان ملاقات با جنس مخالف با تحصیل در فضای دانشگاه، فضای مجازی و محیط بیرون شرایط محیطی لازم برای ایجاد روابط دوستانه را به سهولت فراهم می‌شود. تاکید بر نقش این عوامل زمینه ایی و علی در پیشینه‌های نظری و تجربی مورد تاکید قرار گرفته است.

بر اساس دیدگاه شولتز (۲۰۰۶)، دوستی در بزرگسالی، همراهی، محبت و همچنین حمایت عاطفی را فراهم می‌کند و به سلامت روانی و بهبود سلامت جسمی کمک می‌کند. ارتباط آنقدر مهم است که برخی از نظریه پردازان آن را به عنوان یک نیاز اساسی انسان، و امری ضروری برای رفاه تعریف کرده‌اند (باومستر و لیری^۱، ۱۹۹۵؛ دسی و رایان^۲، ۱۹۹۱؛ داینر، سلینگمن، چوی و اویشی^۳، ۲۰۱۸؛ ریس، کولینز و برشید^۴، ۲۰۰۰). آزاد ارمکی، شریفی ساعی، ایثاری و طالبی (۱۳۹۰) در پژوهش خود دریافته‌اند که مواردی چون احساس نیاز، حس کنجکاوی و کسب

1. Baumeister R.F., Leary M.R

2. Deci E.L., Ryan R.M

3. Diener E., Seligman M.E.P., Choi H., Oishi S.

4. Reis H.T., Collins W.A., Berscheid E

تجربه، شبکه روابط اجتماعی و گروه‌های دوستی سوژه، بیکاری و شرایط اقتصادی، فشار فرهنگی، افزایش سن ازدواج، افزایش تکنولوژی‌های ارتباطی نوین و پیدایش ارزش‌های جدید فرهنگی در جامعه، از جمله مهم‌ترین عوامل پیدایش و گسترش روابط پیش از ازدواج هستند. محمدی سیف و عارف (۱۳۹۵)، در تحقیقات خود نشان داده‌اند که نداشتن شغل، مشکل مالی و ترس از آینده، نداشتن مسکن، و بالا بودن اجاره بهای آن، ادامه تحصیل، اعتقاد به داشتن زندگی آزاد، احتیاط بیش از حد در انتخاب همسر، مشکل همسر یابی برای دختران، فراهم بودن ارضای نامشروع میلی جنسی، درک نامناسب خانواده‌ها از خواسته‌ها و نیازهای جوانان، دخالت زیاد خانواده‌ها در گزینش همسر برای جوانان، تامین جهیزیه و سنت‌های غیر منطقی مهم‌ترین عوامل فردی، خانوادگی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تاخیر در سن ازدواج جوانان ایرانی بوده‌اند. خواجه نوری و دلاور (۱۳۹۱) در تحقیقی به این نتایج دست یافتند که میزان استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی و شیوه زندگی نوین بر گرایش جوانان به دوستی با جنس مخالف تاثیر فراوان دارند.

جدای از عوامل علی و زمینه ساز در ایجاد رابطه دوستی بین دو جنس، برخی عوامل وجود دارند که به طور غیر مستقیم و واسطه ای در شکل گیری این پدیده دخالت دارند. طی تحلیل بیانات مصاحبه شوندگان: (۱) کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی و سنتی، (۲) دیدگاه‌های ارزشی نوظهور (۳) طولانی شدن مدت رابطه و وعده‌های کاذب با ۱۳ کد باز به عنوان عواملی که به صورت واسطه‌های در شکل گیری رابطه دوستانه بین دو جنس دخالت دارند، شناسایی شدند.

با توجه به نظریه دگرگونی ارزشی فرهنگی اینگلهارت (۱۳۹۵)، دگرگونی فرهنگی تدریجی است؛ و آن بازتاب دگرگونی در تجربه‌های سازنده ای است که به نسل‌های مختلف شکل داده است، از این رو ارزش‌ها و هنجارهای سنتی مانند رابطه بین دو جنس مخالف در قالب ازدواج در میان نسل‌های گذشته کاملاً گسترده تر است. در حالی که در گرایش‌های جدید تا حد زیادی در میان نسل‌های جوانتر نفوذ داشته، با جانشین شدن نسل‌های جوانتر به جای نسل‌های مسن‌تر، جهان بینی متداول در این جوامع دگرگون شده است. با تغییر دیدگاه‌های ارزشی جوانان نسبت به روابط میان دو جنس مخالف مانند خوب دانستن روابط، تغییر سبک ازدواج، رابطه دوستی به قصد ازدواج، مشخص شدن هدف از رابطه، رعایت اصول اخلاقی در رابطه، وجود داشتن روابط دوستی) وقتی دگرگونی فرهنگی مهمی رخ دهد به تفاوت‌هایی در میان نسل‌ها می‌انجامد، که کم‌رنگ شدن ارزش‌های سنتی و مذهبی در میان جوانان نسبت به نسل پیشین خود است. اینگلهارت بیان می‌دارد چنانچه تحول ارزشی از یک نسل به نسل دیگر که از هنجارهای فرهنگی و مذهبی فاصله دارد روی داده باشد، انتظار ما این است که نگرش‌های غیر مذهبی بیشتری را در میان جوانترها مشاهده کنیم. عظیمی هاشمی و همکاران (۱۳۹۴)، در تحقیقی نشان دادند که دانشجویان به طور مشهود تمایل دارند همسرشان را خودشان انتخاب کنند. نزدیک به یک سوم نسل جوان دوستی دو جنس مخالف را نمی‌پذیرند که این نسبت در نسل قبل حدوداً دو برابر ۵۷/۳ درصد خانواده‌های آنان) است. نیمی از جوانان با شرایط خاص و بقیه به راحتی این روابط را می‌پذیرند،

بررسی‌های عمیق‌تر نشان داد حدود ۴۰ درصد از جوانان دانشجوی، علاوه بر نگرش مثبت به دوستی با جنس مخالف، این دوستی را در عمل تجربه کرده‌اند.

راهبردهای اتخاذ شده به موجب ظهور پدیده دوستی با جنس مخالف، استراتژی‌هایی هستند که فرد به واسطه ظهور و بروز پدیده اصلی آنها را اتخاذ می‌کند و تحت تأثیربستر حاکم و شرایط مداخله‌گر هستند. استراتژی‌هایی که دخترها و پسرها در راستای رابطه دوستی با جنس مخالف از خود بروز داده‌اند عبارتند از: (۱) "هاله‌ی عاطفی"، مفهوم جدیدی است که در این پژوهش از آن استفاده شده است و موارد متفاوتی از عواطف و هیجان‌های متفاوت توأم با مشکلات فکری و ذهنی را در بر می‌گیرد. مواردی از قبیل: احساس آرامش، حس‌های خوب، احساس شادی، احساساتی شدن، هیجان داشتن، صمیمیت، تماس جسمی، هزینه مالی، دوست داشتن، وابستگی، همراهی و معاشرت بدون ازدواج، مکمل بودن، وابستگی، دغدغه ذهنی، دغدغه فکری، حواس پرتی، ناراحتی فرد، بی‌توجهی به خانواده، درک نشدن فرد، شیفتگی، استرس، تهمت زدن، پیگیر نشدن. (۲) ابراز علاقه افراطی به فرد(علاقه، دوست داشتن)، (۳) انگیزه و وعده ازدواج (انگیزه ازدواج) و (۴) تهدید در رابطه (تهدید شدن و ایجاد ترس).

از نظر روبین (به نقل از چرّی^۱، ۲۰۲۱) گاهی اوقات ما مقدار زیادی قدردانی و تحسین از طرف فردی دیگر را تجربه می‌کنیم، به گونه‌ای که از گذراندن وقت با آن شخص لذت می‌بریم و می‌خواهیم در کنار او باشیم، اما این لزوماً واجد شرایط عشق نیست، بلکه، از آن به عنوان دوست داشتن می‌توان یاد کرد. به گفته‌ی الین هتفیلد و همکارانش (به نقل از چرّی، ۲۰۲۰)، در حالی که بیشتر مردم خواهان روابطی هستند که امنیت و ثبات دلسوزانه را با عشق شدید پرشور ترکیب کند، ولی این موضوع بندرت اتفاق می‌افتد. محمدی سیف و عارف (۱۳۹۵) در پژوهشی بیان داشته‌اند که نوجوانان پیامدهای رابطه با جنس مخالف را به اشکال مختلف مانند درگیری فضاهای ذهنی، لذت عاطفی، لذت جنسی، وابستگی تجربه می‌کنند. قادر زاده و همکارانش (۱۳۹۶)، در پژوهش خود بیان کرده‌اند که یکی از راهبردهایی که باعث شده جوانان روابط خود با جنس مخالف تداوم ببخشند «روابط عاشقانه» بوده است.

بنا بر تحلیل مصاحبه‌های به دست آمده، پیامدهای ناشی از راهبردهای اتخاذ شده شامل: خصومت و خشونت، شک و بدگمانی، آسیب نظام خانواده، هنجار شکنی، رکود علمی و استعداد، فریب رابطه، آسیب عاطفی-روانی، آسیب جنسی، مشاوره رفتن، تجربه اندوزی، پشیمانی و سرخوردگی، حس نوستالژیک و باز اندیشی در مورد روابط دوستانه با جنس مخالف بوده است.

روابط دوستی دختر و پسر در جامعه ایران متناقض با هنجارهای جامعه است و دامن زدن به این روابط، یک نوع ناهنجاری و کج رفتاری است. برخورد مراجع قانونی، عدم رعایت قوانین دانشگاه، دعوای خیابانی و در این میان سرکوفت زدن اعضای خانواده به دختر، بی‌اعتمادی، آزار توسط پدر و برادر متعصب، کنترل و نظارت شدید بر رفتار و ایجاد محدودیت در زندگی، فاصله در

روابط با خانواده را به وجود می‌آورد. در صورت بر ملا شدن دوستی و ارتباط با جنس مخالف خانواده ناراحت شده بحث و شاید دعوا در میان آنها بوجود آید. نصیحت کردن سرزنش مداوم، و محروم کردن فرزند از بیرون رفتن و حتی ترک دانشگاه، ازدواج اجباری، منزوی شدن فرد در خانواده و اعمال تنبیهات مانند کتک زدن تا کشتن فرد جزو سرنوشت افرادی است که این روابط را برقرار کرده اند.

تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد که بیشتر پاسخ‌گویان علاوه بر دستیابی به شناخت بیشتر نسبت به جنس مخالف نسبت به خود شناخت پیدا کرده‌اند که تغییراتی را در خود شکل دهند مانند داشتن روابط اجتماعی، بی‌اعتمادی نسبت به جنس مخالف، دل‌بسته نشدن، صبور شدن، نزدیکی به خدا، آسیب‌پذیری دختر در رابطه، ساده نبودن، عمل‌گرایی، اشتباه دانستن رابطه، رابطه‌پوچ، قضاوت نکردن، تصمیم‌عاقلانه، انگیزه شهوت در مرد، احساسی عمل نکردن، شناخت نسبت به جنس مخالف و ... است. در نتیجه وقتی فرد با واقعیت رابطه روبرو می‌گردد آن زمان متوجه می‌شود مسیری را که طی کرده است جز سراب عاشقانه چیز دیگری نبوده، آن چه در ظاهر جلوه‌گره عشق بوده است چیزی جز فریب رابطه دوستی و علاقه کاذب نبوده است. تطبیق نتایج به دست آمده این پژوهش با نظریه‌های موجود به خصوص نظریه استرنبرگ^۱ (۱۹۸۶، ۱۹۸۷، ۱۹۹۹) در مورد روابط عاطفی بین فردی، نشان می‌دهد که در عمل، این روابط فاقد وجود عشق کامل که از سه مولفه صمیمیت، اشتیاق و تعهد تشکیل شده است، بوده‌اند؛ و با توجه به انگیزه‌های ایجاد روابط دوستانه در دو جنس مخالف، این روابط در رفع نیازهای عاطفی و دیگر انگیزه‌های ارتباطی به معنای حقیقی آن موثر نبوده و پیامدهای ارضاء‌کننده فوری و کوتاه‌مدت آن هرگز هزینه‌های منفی و آسیب‌زای آن را جبران نخواهد کرد. در مجموع، دوستی‌های بین دو جنس ممکن است پیامدهای اجتماعی منفی برای دختران داشته باشد، ولی دختران ممکن است برای محافظت از خود در برابر پرخاشگری درون جنسی به سمت دوستی با جنس مخالف گرایش پیدا کنند (کالنبرگ و همکاران، ۲۰۰۸). دختران بیشتر احساس اضطراب، حسادت و قربانی شدن و ثبات کمتری را در رابطه با دوستی خود گزارش می‌دهند. از سوی دیگر، پسران سطوح بالاتری از قربانی شدن فیزیکی را گزارش می‌کنند. با این وجود، دختران و پسران متمایل به گزارش سطوح رضایت نسبی از روابط دوستانه خود هستند (زلازو^۲، ۲۰۱۳). بنا بر پژوهش‌های کاونان (۲۰۰۴)؛ و پولین و پدرسن، (۲۰۰۷) دوستی با جنس مخالف ممکن است برخی از دختران را در مسیر رشد مشکل‌ساز قرار دهد. دخترانی که دوستان همجنس ندارند، داشتن دوستان از جنس مخالف آن‌ها را با خطر بهزیستی (بوکوفسکی و همکاران، ۱۹۹۹) مواجه می‌سازد. در مجموع، دوستی‌های بین دو جنس ممکن است پیامدهای اجتماعی منفی برای دختران داشته باشد، ولی دختران ممکن است برای محافظت از خود در برابر پرخاشگری درون جنسی به سمت دوستی با جنس مخالف گرایش

1. Sternberg

2. Zelazo

پیدا کنند (کالنبرگ و همکاران، ۲۰۰۸). تحقیقات نشان می‌دهد که دوستی با جنس مخالف با آنچه «چالش مخاطب» نامیده می‌شود، سروکار پیدا می‌کند، به طوری که دیگران قصد آزار جنسی را در دوستی ادراک می‌کنند (او مرا، ۱۹۸۹).

بر اساس الگوی مدل طراحی شده می‌توان این را نتیجه گرفت که:

۱. شکل‌گیری پدیده محوری ارتباط دوستانه با جنس مخالف دارای فرایندی پیچیده و درهم تنیده ای شامل؛ (شرایط مداخله گر)، (شرایط علی -زمینه ساز)، (واکنش‌ها) و (پیامدها) است. ۲. هم در شناسایی و هم در مداخله مؤثر و به موقع استفاده از این مدل می‌تواند از تسریع پدیده ارتباط با جنس مخالف پیشگیری کند به این صورت که در کار با دانشجویان رابطه‌گرا به جای تکیه بر نشانه‌شناسی بر مصاحبه‌های عمیق و ساختاریافته تمرکز شود. با شناخت و کسب بینش نسبت به چرخه شکل‌گیری روند فکر ارتباط با جنس مخالف و مراحل فوق می‌توان بر اساس یک پرسشنامه یا چک لیست افراد در معرض خطر در هر مرحله را شناسایی کرد. ۳. این مدل می‌تواند در طراحی برنامه‌های آموزشی، پیشگیرانه و درمانی در مقابله با شکل‌گیری افکار مربوط به رابطه با جنس مخالف مورد استفاده قرار گیرد. ۴. بر مبنای این مدل می‌توان بسته مداخله ای ویژه دانشجویان دارای افکار رابطه محور با جنس مخالف را طراحی نمود و با آموزش آن به درمانگران مراکز مشاوره دانشجویی در کاهش شکل‌گیری این افکار در دانشجویان کمک کرد. ۵. از جمله شایع‌ترین علائم و نشانه‌های دانشجویان دارای افکار رابطه دوستانه محور با جنس مخالف، احساس تنهایی و نیاز به وابستگی به دیگران است؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود مراکز مشاوره دانشجویی در کار با این دانشجویان از رویکردهای هستی‌گرایانه و معنا محور بهره گرفته و با بهبود این ابعاد ضمن کاهش تمایل فرد به این گونه روابط، حس دل‌بستگی او را به زندگی تا حد زیادی تقویت نمایند. ۶. تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد که شروع فرایند ارتباط دوستانه با جنس مخالف در دانشجویان معمولاً از سنبل نوجوانی آغاز شده است، بنابراین پیشنهاد می‌شود که واحد مشاوره آموزش و پرورش در این زمینه غربالگری و پروتکل‌هایی برای ارتقای مهارت‌های تاب‌آوری، استفاده از برنامه‌های آموزشی سازنده جهت درون‌سازی راهکارهای مقابله‌ای سازنده و کارآمد در دانش‌آموزان و دانشجویان، تاب‌آوری و توان مقابله آنها را در مقابل وسوسه ارتباط با جنس مخالف افزایش می‌دهد و بدین شکل احتمال گرایش به رفتارهای آسیب‌زای ارتباطی را کاهش داد. مدیریت روابط بین فردی دو جنس، با توجه به اهدافی که از برقراری آن ارتباط (کاری، تحصیلی، اقتصادی، و ...) در نظر گرفته شده است، فارغ از تمایلات و احساسات انجام شود و دو انسان بالغ و عاقل با در نظر گرفتن اصول اخلاقی، ارزش‌های مذهبی، ارزش‌های بهنجار اجتماعی، اصل عزت نفس، خودباوری و کرامت انسانی بر رابطه خود تسلط لازم و کافی را داشته و روابطی سالم با تعاملی سازنده و مثبت را رقم زنند. در پژوهش‌های خرمایی و زارعی منوجان (۱۳۹۶) نیز بیان شده بود که ویژگی‌های شخصیتی، عوامل تربیتی و اجتماعی در کیفیت

شکل‌گیری رابطه با دوست غیرهمجنس مؤثرند و پیامدهایی را برای این روابط برشمردند که با آموزش به نوجوانان از پیامدهای جبران‌ناپذیر این نوع روابط کاسته خواهد شد. از آن جایی که یکی از واکنش‌های افراد به مفهوم هسته‌ای شکل‌گیری روابط پر آسیب بین دو جنس مخالف، احساس تنهایی و انزوای عمیق است، پیشنهاد می‌شود روانشناسان در جهت رفع این احساس شبه سوگ و ارتقای حمایت اجتماعی افراد در معرض خطر حساسیت بیشتری داشته باشند. از محدودیت‌های پژوهش این بود که مصاحبه‌شوندگان و مصاحبه‌کننده از یک دانشگاه بودند و تابو بودن موضوع پژوهش که به مطالعه رابطه دوستی دختر و پسر می‌پرداخت باعث می‌شد بسیاری از مصاحبه‌شوندگان به دلیل ترس، تمایل به همکاری نداشته باشند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، حتی الامکان پژوهشگر و افراد مورد مطالعه از یک دانشگاه نباشند. تا آن‌ها راحت‌تر اطلاعات لازم را در اختیار پژوهشگر قرار دهند. محدود بودن نمونه مورد مطالعه به دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آیت‌اله العظمی بروجردی ره از دیگر محدودیت‌های این پژوهش بوده است، و لذا لازم است تعمیم نتایج به سایر دانشگاه‌ها با احتیاط صورت پذیرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله بر گرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی بوده است در این پژوهش سایر ملاحظات اخلاقی مانند رضایت کاملاً افراد نمونه، رعایت اصول رازداری و محرمانه ماندن اطلاعات نیز در نظر گرفته شده است.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از کسانی که در انجام این پژوهش با پژوهشگران همکاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌شود.

تضاد منافع

نویسندگان این پژوهش هیچگونه تعارض منافی ندارند.

منابع

- اسدیان، داود، محمدزاده، علی؛ نجفی، محمود (۱۳۹۴). بررسی نگرش به دوستی با جنس مخالف در بین دانشجویان دختر و پسر، *تحقیقات علوم رفتاری*، ۳ (۴۱)، ۱۰-۱.
- اینگلهارت، رونالد. (۱۳۹۵)، *تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی*، مترجم مریم وتر، چاپ سوّم، ناشر: کویر
- آزاد ارمکی، تقی؛ شریفی ساعی، محمدحسین؛ ایشاری، مریم؛ طالبی، سحر (۱۳۹۰). *سنخ‌شناسی الگوهای روابط جنسی پیش از ازدواج در ایران*، جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۲ (۲)، ۳۴-۱.
- جهان‌شیرا، شرمین و سجادی، مرضیه سادات (۱۳۹۹). *بررسی روابط آزاد دختر و پسر و تأثیرات آن، پژوهش‌های اسلامی جنسیت و خانواده*، ۳ (۵)، ۴۱-۵۹

- خرمایی، فرهاد و زارعی منوجان، نسیبه (۱۳۹۶). روابط بین دختران و پسران از دیدگاه دختران نوجوان، دو فصلنامه مشاوره کاربردی (۳) ۶، ۱۰۶-۸۹.
- خواجه نوری، بیژن و دلاور، مریم السادات (۱۳۹۱). عوامل موثر بردوستی دختر و پسر در بین جوانان شهر شیراز با تاکید بر فرایند جهانی شدن، جامعه شناسی کاربردی، دوره ۲۳، ۲ (پیاپی ۴۶) ۴۱-۶۴.
- ذکایی، محمد سعید و شرعی نژاد، زکیه (۱۳۹۵). روابط جنسی پیش از ازدواج در میان جوانان؛ الگوها، انگیزه ها، پاداش ها و هزینه ها، مطالعات جنسیت و خانواده، ۳ (۱)، ۱۵۵-۱۲۲.
- زارع شاه آبادی، اکبر، سلیمانی، زکیه (۱۳۹۱). بررسی عوامل مرتبط با گرایش دانشجویان به روابط پیش از ازدواج در دانشگاه، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، ۱۲ (۴۵)، ۳۶۴-۳۳۹.
- سازمان دانشجویان وزارت علوم (۱۳۹۵). طرح پژوهشی با عنوان سیمای زندگی دانشجویان. تهران: دفتر مشاوره و سلامت سازمان امور دانشجویان وزارت علوم.
- صادقی، منصوره سادات؛ موتابی، فرشته (۱۳۹۸). مدیریت روابط بین فردی دختر و پسر، جهاد دانشگاهی واحد شهید بهشتی: تهران: ص ۵۶.
- صفاری نیا، مجید؛ صادقی، منصوره سادات؛ یعقوبی، حمید؛ پیروی، حمید؛ ظفیر، مسعود؛ علاالدینی، فرشید؛ دولتشاهی، بهروز؛ حسین آبادی، حمیدرضا؛ و طارمیان، فرهاد (۱۴۰۰). گزارش طرح ملی سیمای زندگی دانشجویان کشور مقایسه روند تغییرات نتایج سیال های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰، تهران: دفتر مشاوره و سلامت سازمان امور دانشجویان وزارت علوم.
- عظیمی هاشمی، مژگان، اعظم کاری، فائزه، بیگناه، معصومه، رضا منش، فاطمه (۱۳۹۴). ارزش ها، نگرش ها و الگوهای کنش جوانان در خصوص همسرگزینی و روابط پیش از ازدواج، راهبرد فرهنگ، شماره ۲۹، ۱۸۰-۲۱۲.
- قادر زاده، امید، محمدی، فردین؛ محمدی، حسین (۱۳۹۶). جوانان و روابط پیش از ازدواج، راهبرد فرهنگ، ۱۰ (۳۸)، ۷-۴۰.
- کاستلز، مانوئل (۱۳۹۷). شبکه های خشم و امید، چاپ پنجم، ترجمه مجتبی قلیپور، تهران: نشر مرکز، ص ۱۲.
- محمدرپور، احمد (۱۳۸۹). ارزیابی کیفیت در تحقیق کیفی، فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۷ (۴۸)، ۱۰۷-۷۳.
- محمدی سیف، معصومه و عارف، محمد (۱۳۹۵). آسیب شناسی تاخیر در سن ازدواج جوانان ایرانی (شناسایی و بررسی مهمترین عوامل فردی، خانوادگی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی)، مهندسی فرهنگی، شماره ۸۶، ۸۹-۷۴.
- موحد، مجید؛ عنایت، حلیمه، عباسی شوازی، محمد تقی (۱۳۸۵). بررسی رابطه ی عوامل اجتماعی و فرهنگی با نگرش دانشجویان نسبت به معاشرت و دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۲۴ (۲)، ۱۶۵-۱۴۷.

- Altmann, Tobias. (2020). Distinctions in friendship research: variations in the relations between friendship and the Big Five. *Personality and Individual Differences*, 154, 109727.
- Altmann, T., & Roth, M. (2020). Individual differences in the preference for cross-sex friendship (hetero sociality) in relation to personality. *Personality and Individual Differences*, 157.109838
- Baumeister R.F. & Leary M.R. (1995). The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. *Psychol. Bull.* 117.497-529.
- Barrett, Tamas David; Rotkirch, Anna; Carney, James Behncke Izquierdo, Isabel; Krens, Jaimie A; Townley, Dylan; McDaniell, Elinor; Smith, Anna Byrne. & Dunbar, Robin M. (2015). "Women Favour Dyadic Relationships, but Men Prefer Clubs: Cross-Cultural Evidence from Social Networking". *PLOS ONE*. 10 (3): 1-15.
- Berndt, T.J. (2002). *Friendship Quality and Social Development*. American Psychological Society. Purdue University.
- Bleske-Rechek, April., Joseph, Whitney E., Williquette, Heather & Donovan, Bryan. (2016). Sex Differences in Young Adults' Attraction to Opposite-Sex Friends: Natural Sampling versus Mental Concepts, *Evolutionary Psychological Science*, 2. 214-219.
- Bleske-Rechek, A. L., & Buss, D. M. (2001). Opposite-sex friendship: Sex differences and similarities in initiation, selection, and dissolution. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 1310-1323 .
- Boda, Zsófia. Elmer, Timon. Vörös, András & Stadtfeld, Christoph. (2020). Short-term and long-term effects of a social network intervention on friendships among university students, *Scientificreports. Nature Research*, 10:2889
- Booth, Alan., & Hess, Elaine (1974). Cross-sex friendship, *Journal of Marriage and the Family*, 36 (1). 38-47 .
- Boothby, Erica J.; Cooney, Gus; Sandstrom, Gillian M.; Clark, & Margaret, S. (2018). "The Liking Gap in Conversations: Do People Like Us More Than We Think?". *SAGE Journals*. 29 (11). 1742-1756 .
- Bradshaw, Hannah K., Cunningham, Katja & Hill, Sarah E. (2022). Known by the company she keeps: Women's friendship preferences influence interpersonal evaluations, *Personality and Individual Differences*, 185, 111301.
- Bukowski, William M., Sippola, Lorrie K., & Hoza, Betsy. (1999). Same and Other: Interdependency Between Participation in Same- and Other-Sex Friendships, *Journal of Youth and Adolescence* , 28. 439-459 .

- Campbell, Anne (2013). *A Mind Of Her Own: The evolutionary psychology of women*. OUP Oxford. pp. 108–110 .
- Carter, Rona., Halawah, Amira., & Trinh, Sarah L. (2018). Peer Exclusion During the Pubertal Transition: The Role of Social Competence, *Journal of Youth and Adolescence*, 47.121 –134
- Cavanagh, S.E. (2004). The sexual debut of girls in early adolescence: The intersection of race, pubertal timing, and friendship group characteristics, *Journal of Research on Adolescence*, 14(3). 285 – 312 .
- Cherry, Kendra.(2021). Rubin's the Scales of Liking and Loving, <https://www.verywellmind.com/rubins-scales-of-liking-and-loving-2795339>, 2021. 12. 28
- Cherry, Kendra.(2020a). Differences Between Compassionate and Passionate Love, <https://www.verywellmind.com/compassionate-and-passionate-love-2795338>, 2021. 08. 10
- Cherry, Kendra.(2020b). 5 Psychological Theories of Love, <https://www.verywellmind.com/theories-of-love-2795341>, 2021. 08.12
- Deci E.L., Ryan R.M. (1991) *A Motivational Approach to Self: Integration in Personality*. In Dienstbier L.A., editor. *Current Theory and Research in Motivation*. Nebraska Symposium on Motivation: Perspectives on Motivation. University of Nebraska Press; Lincoln, NE, USA:. pp. 237–288.
- Diener E., Seligman M.E.P., Choi H., Oishi S. (2018). Happiest People Revisited: A Worldwide Examination. *Perspect. Psychol. Sci*, 13.176–184.
- Elsesser, Kim., & Peplau, Letitia Anne. (2006). The glass partition: Obstacles to cross-sex friendships at work, *Human Relations*, 59(8).1077-1100 .
- Felmlee. Diane., Sweet, Elizabeth & H. Colleen, Sinclair. (2012). Gender rules: Same-and cross-gender friendships norms, *Sex Roles*, 66(7-8).518-529
- Harris, Margaret. (2002). *Developmental Psychology*, A Student's Handbook. Taylor & Francis .
- Hart, William., Adam, John & Tullett, Alexa. (2016). "It's complicated"—Sex differences in perceptions of cross-sex friendships, *The Journal of Social Psychology* 156(2). 190-201 .
- Isler, Karin & Schaik, Carel P van. (2012). Allomaternal care, life history and brain size evolution in mammals, *Journal of Human Evolution*, 63(1).52-63.
- Jenny Gross. (2021). "Can You Have More Than 150 Friends?," *New York Times*,

<https://www.nytimes.com/2021/05/11/science/dunbars-number-debunked.html>

- Kahlenberg, Sonya. M., Thompson, Melissa Emery., Muller, Martin N. & Wrangham. Richard W. (2008). Immigration costs for female chimpanzees and male protection as an immigrant counterstrategy to intrasexual aggression, *Animal Behaviour*, 76(5). ۱۵۰۹-۱۴۹۷
- Kalmijn, Matthijs. (2002). Sex segregation of friendship networks. Individual and structural determinants of having cross-sex friends, *European Sociological Review*, 18 (1). 101-117 .
- Knickmeyer, Nicole, Sexotn, Kim & Nancy Nishimura, Nancy. (2008). The Impact of Same- Sex Friendships on the Weil-Being of Women (A Review of the Literature), *Women & Therapy*, 25(1): 37-59.
- Laakasuo, M., Rotkirch, A., Berg, V., & Jokela, M. (2016). The company you keep: Personality and friendship characteristics. *Social Psychological and Personality Science*, 8(1), 66-73.
- Lenton, Alison P., & Webber, Laura. (2006). Cross-sex Friendships: Who has More? *Sex Roles* 54(11):809-820 .
- Lin, S., Faust, L., Robles-Granda, P., Kajdanowi, cz T., & Chawla, N V. (2019). Social Network Structure Is Predictive of Health and Wellness", *PLOS One*, 14(6):e0217264.
- Lochrie, Karma., & Vishnuvajjala, Usha.(2022). Women's friendship in medieval literature, by The Ohio State University PRESS COLUMBUS.
- Mercado, Mia. (2018). I'm a Guy's Girl, *Daily Shouts*, <https://www.newyorker.com/humor/daily-shouts/im-a-guys-girl>, 2020,09,18
- McDonnell, Andrea., & Mehta, Clare M. (2016). We could never be friends: Representing cross-sex friendship on celebrity gossip web sites, *Psychology of Popular Media Culture*, 5(1): 1-12.
- O'Meara, J. (1989). Cross-sex friendship: Four basic challenges of an ignored relationship. *Sex Roles*, 21(7-8). 525-543 .
- Oxford Dictionaries. (2011). Definition for friend, Oxford Dictionary Press .
- Poulin, François., & Pedersen, Sara. (2007). Developmental changes in gender composition of friendship networks in adolescent girls and boys, *Developmental Psychology*, 43(6).1484-1496 .
- Reeder, Heidi M. (2003). The Effect of Gender Role Orientation on Same- and Cross-Sex Friendship Formation, *Sex Roles*. 49(3):143-152 .

- Reis H.T., Collins W.A., & Berscheid, E.(2000). The Relationship Context of Human Behavior and Development. *Psychol. Bull*, 126:844-872.
- Reynolds, Bridget. & Juvonen, Jaana. (2011). The Role of Early Maturation, Perceived Popularity, and Rumors in the Emergence of Internalizing Symptoms Among Adolescent Girls, *Journal of Youth and Adolescence*, 40(11).1407-1422.
- Schoonover, KATIE. & McEwan, BREE. (2014). Are you really just friends? Predicting the audience challenge in cross-sex friendships. *Personal Relationships*, 21. 387-403 .
- Schulz, Richard (2006). *The Encyclopedia of Aging*, Fourth Edition, 2-Volume Set. Springer Publishing Company .
- Scott J., & Lockard JS. (2007). Competition coalitions and conflict interventions among captive female gorillas. *International Journal of Primatology*. 28.761-781
- Sternberg RJ. (1999). *Cupid's Arrow : The Course of Love through Time*. Cambridge University Press.
- Sternberg, RJ.(1987). Liking versus loving: A comparative evaluation of theories. *Psychological Bulletin*: 102(3):331-345.
- Sternberg, RJ.(1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*: 93(2):119-135.
- Tokuyama, Nahoko., & Furuichi, Takeshi. (2016). Do friends help each other? Patterns of female coalition formation in wild bonobos at Wamba, *Animal Behaviour*, 119:27-35 .
- Willis, Amy (2011). Most adults have 'only two close friends, London. *The Telegraph* .
- Zelazo, Philip David. (2013). *The Oxford Handbook of Developmental Psychology*, Vol. 2: Self and Other. OUP US. ISBN 978-0-19-995847-4.